

KINCSESTAR

Az ország egyetlen olesó tudományos könyvsorozata, a „KINCSESTAR”, megalapításakor kitűzött célját megvalósította. Az ismeretek minden ágából rövid, mégis alapos és élvezetes áttekintéseket nyújt, — nem száraz kézikönyveket. Munkatársai az ország legjelesebb szakemberei, egyben kitűnő írók. Formája praktikus és elegáns.

- 1 NAGY IVÁN: Öt világrész magyarsága
- 2 SZINNYEI JÓZSEF: A magyar nyelv
- 3 BÓKA LÁSZLÓ: Édes anyanyelvünk*
- 4 MORAVEK ENDRE: Nagymagyarország nemzetiségei
- 5 ZICHY ISTVÁN GRÓF: Magyar őstörténet*
- 9 ORTUTAY GYULA: Magyar népmesmeret
- 10 WEIS ISTVÁN: A magyar falu
- 12 HILLEBRAND JENŐ: Az őskőkor története
- 14 BARTONIEK EMMA: A középkor
- 17 KMSKÓ MIHÁLY: Az Iszlám
- 18 BALLA ANTAL: Az utolsó száz év története
- 19 TÖRÖK PÁL: A francia forradalom
- 20 LIGETI LAJOS: Kína
- 22 V. D. BARKER: Az angol civilizáció (Mult és jelen)
- 23 KOMORÓCZY GYÖRGY: A mai Lengyelország*
- 24 BARANYAI ZOLTÁN: Kisebbségvédelem*
- 25 GRATZ GUSZTÁV: Európai külpolitika
- 26 KNEZSA ISTVÁN: A szlávok
- 27 BAJZA JÓZSEF: Jugoszlávia
- 28 SZÁSZ ZSOMBOR: Románia
- 29 GOGOLÁK LAJOS: Csehszlovákia
- 30 VILLANI LAJOS BÁRÓ: A mai Olaszország
- 32 GYÓRY JÁNOS: A francia irodalom kis tükre*
- 33 SZERB ANTAL: Az angol irodalom kis tükre
- 34 VÁRADY IMRE: Az olasz irodalom kis tükre
- 35 PUKÁNSZKY BÉLA: A német irodalom kis tükre
- 37 BABITS MIHÁLY: Dante
- 39 KÁLLAY MIKLÓS: A legújabb líra a világirodalomban
- 42 ALFÖLDI ANDRÁS: Magyarország népei és a római birodalom
- 43 ZIMMERMANN ÁGOSTON: Fejlődéstan
- 44 RAPAICS RAYMUND: A növény felfedezése
- 45 BARTUCZ LAJOS: Mikép fedezte fel az ember önmagát (Kis antropológia)

* Elő készületben

Ara kartonban 80 fillér, egészvászonba kötve 1.20 P

KINCSESTAR

- 46 MENDÖL TIBOR: Táj és ember
47 BIRÓ BERTALAN: Eugenika
48 SCHENK JAKAB: Madarak
50 GENTHON ISTVÁN: Budapest multja és művészete
53 FITZ JÓZSEF: A könyv története
54 HARASZTI EMIL: A tánc története
55 HARASZTI EMIL: Zenei formák és műfajok
56 LUTTOR FERENC: Róma (A város a történelem tükrében)
58 GLATZ KÁROLY: Velence multja és művészete
60 JUDIK JÓZSEF: A pénz
63 RADNÓTI ISTVÁN: A magyar mezőgazdaság világmárkái *
64 KERÉK MIHÁLY: Földbirtokpolitika
65 LAKY DEZSŐ: Népesedéspolitika
66 CZETTLER JENŐ: Agrárpolitika
67 IHRIG KÁROLY: Szövetkezetek
71 SZABÓ VENDEL: Katholicizmus
72 BALANYI GYÖRGY: Szerzetesrendek
74 RÉVÉSZ IMRE: A reformáció
75 SZABÓ VENDEL: A pápaság
76 NAGY JÓZSEF: A filozófia nagy rendszerei
82 IFJ. ERDÉLY SÁNDOR: A szén
83 STEINER LAJOS: Időjárás
84 LASSOVSKY KÁROLY: Világrendszerek
92 NYIRÓ GYULA: Psychoanalysis
93 MOSONYI JÁNOS: A emberi idegrendszer
94 BURGER KÁROLY: Az egészséges nő
95 HAYNAL IMRE: Az ember vérkeringése*
96 SZÖLLŐSY LAJOS: A táplálkozás
102 JULIER FERENC: A hadvezetés művészete
103 SZENTNÉMEDY FERENC: A repülés
104 RÉCZEY FERENC: A fegyveres Európa
105 SIK SÁNDOR: A cserkészlet
106 GICZEY GYÖRGY: Légvédelem, gázvédelem
114 LUKÁCS KÁROLY: A Balaton
121 KOVRIG BÉLA: Szociálpolitika
123 MIHELICS VID: Keresztényszocializmus
142 MARKÓ ÁRPÁD: II. Rákóczi Ferenc
143 KERESZTURY DEZSŐ: Arany János*
144 VOINOVICH GÉZA: Petőfi
145 KOSÁRY DOMOKOS: Görgey*

* Előkészületben

Ára kartonban 80 fillér, egészségvaszonba kötve 1.20 P

MTA
KIK

80875 597770
K I N C S E S T Á R

FINNORSZÁG

ÍRTA
PAPP ISTVÁN

Dr. ZOLNAI GYULA
egyetemi tanár

ZOLNAI BÉLA
KÖNYVTÁRA

BUDAPEST 1938
KIADJA A MAGYAR SZEMLE TÁRSASÁG

474500

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Könyvek 5199 /1973 sz.

R

1977

Tipográfiai Műintézet, Budapest, V. Báthory-utca 18. Telefon: 1-270-43.

FINNORSZÁG

A FÖLD ÉS A NÉP

1. *A finn föld keletkezése.* A finn félsziget a tenger gyermeke. Víz alól emelkedett ki évezredekkel ezelőtt, s még ma is állandóan új területeket kap ajándékba a tengertől. A jégkorban hatalmas jégpáncél nehezedett rá, a nagy nyomás alatt a földkéreg meghajlott, le-süllyedt, s csak a jégpáncél eltávozásával, a nyomás megszűntével kezdett lassan az eredeti magasságra visszaemelkedni. Akár a régi jégtakaró utólagos hatására, akár más földtani erőkre vezetjük is vissza e sajátságos jelenséget, egy bizonyos: az, hogy a finn föld még ma is állandóan emelkedik — a partvidék egyes helyein száz évenként majdnem egy egész méterrel, s ez emelkedés következtében Finnország jelentékeny területeket hódít el békésen — a tengertől.

Finnország már pusztá nagyságával a számottevő országok közt foglal helyet. 388.300 Km² területével az európai országok sorában mindjárt Németország, Svédország és Lengyelország után következik. Ignatius, az első nagy finn földrajztudós mondta: „Finnország nagyságában van lakóinak jövője.” Ez a mondás igaznak bizonyult: a finn gazdasági életnek és a szellemi művelődésnek, az anyagi jólétnek és az önálló életberendezésnek alapja és formálója valóban az a nagy-kiterjedésű földdarab, amely megmunkálatlan területeivel az eljövendő évek hosszú sorára új életlehetőségeket

rejt, s amely háborús foglalások nélkül — a természet ingyen ajándékából — folyton új területekkel gyarapszik.

2. *Földrajzi helyzet.* Finnország északi ország: középpontja északabbra esik, mint — az egy Izlandi királyságot kivéve — Európa bármelyik más országáé. Jókora darabja az északi sarkkörtől észak felé nyúlik el: itt télen örökös sötétség honol, az éjtszakában a titokzatos északi fény dereng, nyaranta a nap éjfélkor is fenn világít az égboltozaton. Mindamellett Finnország éghajlata korántsem olyan zord, mint amelyet északi fekvésénél fogva várni lehetne. Ellenkezőleg: aránylag oly enyhe, hogy sok helyen még a sarkkörtől felfelé is lehet a földet művelni. Ennek az a magyarázata, hogy Finnország a meleg tengeráramlással közvetlenül érintkezik északi partvidékein, másfelől a délnyugatról és nyugatról fujdogáló szelek hozzák az üzenetet a nap-sütés honából. Észak zordon szépsége és ereje ölelkezik Finnországban Délnek szelíd álmodozásával.

Finnország a középeurópai vonaltól kissé keletre, egészben véve mégis Nyugat és Kelet mesgyéjére esik. A közlekedés iránya és a lakosság érdeklődése kezdetől fogva Nyugatnak tárt kaput, Keletnek pedig hátat fordított. Amonnan nyerte az életalakítás magasabb formáit, emerre védekező állásba merevedett a betolakodó barbár erőszak ellen. A nyugati művelődési áramlatok — amint azoknak hatása az írni-olvasnitudásban, az iskolák számában, a gyermekhalandóságban és egyebekben számszerűleg lemérhető — mind Finnország keleti határán törnek meg hirtelen. Mindamellett Finnország nemcsak védőgát, választófal, paizs Nyugat és Kelet világa közt, hanem híd is: Kelet misztikuma, természetérzése, ősi indulatélete ölelkezik itt Nyugat értel-

mességével, felvilágosult eszmevilágával, modern életformálásával.

Finnország életsorsát a Keleti-tenger határozza meg. Kikötőivel, hajóútjaival kapcsolódott már korán Nyugathoz, szorosabban Nyugatnak ahhoz a darabjához, amelyet keletitengeri művelődési körnek nevez a történelem. Földtani szerkezete ugyanolyan, mint Norvégiáé és Svédorszáé. Ez az egységes földdarab egyetlen, összefüggő kőzetfelület, ú. n. kristályos kőzet, gránit és gneisz, amely finn földön többnyire csupaszon mered elénk, vagy csak igen vékony talajréteggel van bevonva. A föld szerkezete — a keletitengeri művelődési körön belül — a finn-skandináv egységben jelölte ki Finnország helyét.

3. *A finn táj.* A finn földnek azonban a finn-skandináv egységen belül is megvan a maga külön, sajátos jellege. Nem emelkednek itt égbenyúló hegyek, nincsenek végeláthatatlan szántóföldek, hatalmas gyártelepek füstje sem ostromolja az eget. Erdő és tó: ez a finn föld jellegzetessége. Az erdő a maga örökzöldjével, mely a láthatár szélén átlátszó kékbe olvad, télen csillogó hófehérbe öltözik, s szeszélyes alakokat formál a vastag hóruhából; a fenyő, mely nem takarja átláthatatlan sötétbe az erdő mélyét, hanem átereszti a játszó napsugárt a virággal, bogyóval terített földre! S a tó a maga csillogó kékjével, változatos partvonalaisal, ezernyi földnyelvével, zöldelő szigeteivel! A lehúzóó jégmezők valamikor hatalmas barázdákat vájtak a földbe: a mai tavak és mocsarak ágyát. A barázdák háta hátságok alakjában él tovább, s változatosságot visz a lapos vidék egyhangúságába. A mindkét oldalról vízzel övezett hátságokról felejthetetlen kitekintés esik messze vidékre: a színek finom összhangja, az alakula-

tok kimeríthetetlen változatossága, a zavartalan természet üde hangulata kitörülhetetlenül bevésődik az ember lelkébe. S a finn nem adja oda semmiért ezt a bepillantást a természet világába. Télen sítalpakon száguld a végtelen hómezőkön; nyári lakását tó mellé, erdő szélére építi: élvezi a vizet és az erdőt. Meglesi a patak csobogását, vizesések zúgó moraját, csónakázik és halásztat. Közeli kapcsolatban él a természettel. Ez a természet formálta a finn ember lelkét fogékonnyá minden emberi iránt, ez a sajátos táj sugalmazza a finn nekilendülést, ez ringatta a finn művelődés bölcsőjét.

4. *Lakosság.* Finnország ritkán lakott hely. Ezen a nagy területen mindössze 3,667.000 lelket számláltak 1930-ban, úgyhogy csak 9—10 lélek esik egy négyzetkilométerre. Ez a szám azonban nagy haladást jelent a régebbi állapotokhoz képest. A XVI. században mintegy háromszázezerre becsülik az ország lakosságát. A rohamos népszaporodás a XIX. század második felében indult meg, de a legutóbbi évtizedekben újabb visszaesés állt be. Újabban megfogyatkozott a halálozás számaránya, de éppoly mértékben csökkent a születések arányszáma is, úgyhogy a természetes népszaporulat nem több, mint hét lélek ezer emberre. Ha a népszaporodás ebben az ütemben halad tovább, akkor mintegy negyven esztendő múlva eléri a lakosság száma a csúcspontot a nélkül, hogy valaha is túlhaladná a négymilliót.

Nemzetiség, illetőleg anyanyelv szerint a lakosság túlnyomórészben finn s mintegy 10% svéd. A svédesség arányszáma erősen fogyatkozóban van. A svéd népelemek ugyanis kisebbmértékű szaporodást mutatnak, mint a finnek, másfelől pedig a beolvadás jelei is kezdenek mutatkozni.

5. *A határonkívüli finnek.* A finnség azonban nemcsak befelé vonz, magába olvaszt, hanem kifelé is terjeszkedik: feszítőereje is van. Jelentékeny finn települések keletkeztek idők folyamán a szomszédos országokban. Oroszország érintkező részein, nagyobb tömegekben vagy elszórtan, élnek karjalaiak, vepszék, lüdök, inkeri finnek és vatják. Svédországban — a finn határ mentén — húzódik nagyobb finn település, nemkülönbönben Norvégia északi tájain. Elvándoroltak a finnek messzebb vidékekre is: Szibériába és Ausztráliába, nagyobb tömegekben az Északamerikai Egyesült Államokba és Kanadába.

Mind e közeli és távoli telepeken nagyjában megőrizték a finn kivándorlók nyelvüket és eredeti népjellegüket — annak ellenére, hogy az orosz erőszak mindig létük ellen tört, s még a svéd meg a norvég állam sincs tekintettel nemzetiségi igényeikre, nyelvi és művelődési különállásukra.

6. *A finn sors.* A föld és a nép bensőséges kapcsolatából fakadt a finn műveltség, az a sajátos népiség, amely egybekovácsolja az ország határán belül élő népelemeket, de amelyhez szívósan ragaszkodik az idegen földre, idegen környezetbe vetődött finn kivándorló is. A föld formálta a finn történelmet, egyengette a finn szellem útját, megmutatta a nemzeti önkifejtés irányát. Így született a finn sors, amelyet a finn nép mindig teljes lélekkel vállalt. A finn sors pedig ez: egyesült nemzeti erővel, testvéri egymásratalálással kivívni az állami önállóságot; reménye lenni az elnyomás alatt sínylődő testvéreknek; megharcolni a belső harcot az idegen eszmével; szabaddá tenni az egyéni rátermettségnek az utat az érvényesülésre; szilárd alapra építeni a nemzet jövőjét az anyagi lehetőségek dolgos kihasz-

nálásával és a javak igazságos elosztásával; végül bele-
ágyazni magát a szellem alkotásaival az örökkévaló-
ságba.

AZ ÁLLAMI ÖNÁLLÓSÁG FELÉ

7. *A közfinn korszak.* A finnek neve — fenni — időszámításunk első századának végén jelenik meg először Tacitusnak a germánokról szóló történelmi munkájában. A római történetíró előadásában különös vad-ság, csúnya szegénység jellemzi a finneket, akiknek se fegyverük, se lovuk, se lakásuk; bőr a ruházatuk, a csupasz föld az ágyuk; csonthegyű nyilaikkal vadászgatnak, s csak a gyermekek és öregek számára rónak össze faágakat kezdetleges menedékekké az erdő vadja és az időjárás viszontagságai ellen. Ennyire alacsony fokon állóknak rajzolja őket Tacitus, de valószínűnek látszik, hogy e jellemzés nem a mai finnek őseire, hanem a ma is még nomádeletet folytató lappokéra vonatkozik. Tény ugyanis, hogy a Skandináv-félsziget északi tájain barangoló lappokat régebben finneknek nevezték a szomszédos germán népek, aminthogy a mai finnek őseit is csak az idegenek hívták finneknek úgyannyira, hogy Finnországban még ma sem honosodott meg ez az idegen elnevezés. Könnyen megeshetett ilyen körülmények közt, hogy Tacitus két különböző híradást kevert össze előadásában: a Keleti-tenger délkeleti partvidékein tanyázó finnekről írt — a finnek ősei akkor itt éltek — de az északon kóborló lappok jellemzését húzta rájuk. Tacitus előadásától eltérőleg bizonyos

nyelvi visszakövetkeztetések a mellett tanúskodnak, hogy a Keleti-tenger melléki finnek már Dűna menti őshazájukban a művelődésnek meglehetősen magas fókán állottak. Itteni szomszédaitól — balti népektől és gótoktól — tanulták el a magasabb műveltség elemeit: az állattenyésztés és földművelés módjait, a lakás, ruházkodás, fegyverzet és tengerjárás sok csinját-binját, a társadalmi szervezet és a vallásos életfelfogás sok új eszméjét, fogalmát.

8. *Az új hazában.* Talán a húnok megjelenésével megindult nagy népvándorlás útjából akartak kitérni a finn törzsek, amikor délebbi hazájukból a Kr. utáni IV—VII. század folyamán északra, a mai finn földre költöztek. Egyszerre két irányban indult meg a beszivárgás: a nyugati finn törzsek a tenger felől jöttek a mai Lív-földön és Saaremaa szigetén keresztül, a karjalaiak ellenben szárazföldi úton nyomultak északra a Ladoga-tó déli részén húzódó Karjalai-szoroson keresztül. A finn bevándorlók eleinte a már lakott területeken telepedtek meg s lassan magukba olvasztották az ott talált germán lakosságot. Később mind északabbra terjeszkedtek — nagy területeket hódítva el a vadon természettől s feljebb szorítva Észak nomádjait, a lappokat. Ez a terjeszkedés két göcbből indult ki: egy délnyugati és egy délkeleti művelődési központból. Különösen a délnyugati művelődési kör virágzott már a pogányság korában: Turku már ekkor híres finn kereskedőhely, amelynek kikötőjében és piacán a Keleti-tenger kereskedői gyakran megfordultak. Finnország sorsának alakításában a délnyugati finn törzsnek jutott már igen korán a vezetőszerep; nem csoda, ha a finnség éppen ettől a törzstől kapta a „suomalainen”, a finn föld a „Suomi” hazai elnevezést.

A finn jövevények a maguk módján rendezték életüket az új hazában. A kezükre jutott területeket községekre és kerületekre osztották. A közügyeket a községek és kerületek gyűlésein a vének intézték. Az államalakulás folyamata azonban ezen a kezdetleges fokon megállott: nem fejlődött ki olyan átfogó szervezet, amely állami közösségbe, fejedelemségbe tömöríthette volna a szétszórt erőket, a különálló községeket, illetőleg kerületeket. A finn nép akkor még nem volt megáldva államalkotó képességgel. Túlságosan igénybe vette az egyéni életalakításnak nehéz munkája, s nem maradt elég ereje és akarata egy magasabbrendű életközösség megteremtésére.

9. *A svéd korszak: XII. sz.—1808.* A svédek egyfelől a feljük irányuló finn tengeri rablóhadjáratoknak akartak véget vetni, másfelől a keresztyén hitnek a pogány finnek közt való terjesztésére gondoltak akkor, amikor a XII. század közepe táján Finnországra vetették szemüket s azt több keresztes hadjáratban meghódították. Ezzel megkezdődött az a mintegy hatszázéves svéd uralom, amely Finnország sorsának, művelődésének véglegesen irányt szabott.

A svéd korszakban formálódik a finnség a nyugati műveltség tagjává, hordozójává. A pogány törzsek meghódnak a keresztyén hitnek. S bár a pogányság emlékei még sokáig visszajárnak kísérteni, a finn lélekből már a katolikus középkorban kihajt a keresztyén erkölcs virága. Az új hit azonban csak a protestantizmus korától kezdve eresztett mély gyökeret a nép szívébe: a lutheri vallás egyéni lélekformálása és lelkiismereti szabadságeszménye összhangba olvadt a finn nép egyéniségre és belső tisztaságra hajló lelkiségével.

A svéd uralom az új hit mellett a nyugati társadalmi

és államberendezésnek egészen kifejlett vagy csak bontakozóban levő rendszerét is magával hozta. Svédország választó királyság volt akkoriban: a királyválasztó gyűlésekre a finn föld éppúgy elküldte követeit, mint a többi svéd tartomány. A XVI. század végén örökös királysággá vált a birodalom, s ettől kezdve a központi hatalom egyre erősödött. A felelőtlen királyi önkényt azonban megint újabb központi gyengülés váltotta fel, s az ezzel együtt járó rendi szabadosság éppoly romboló hatással volt a közállapotokra, mint a király abszolútizmusa. A társadalom rendi tagozata, a közigazgatás gépezete s a törvényhozás módja is egyforma volt az egész királyságban: Finnország minden szempontból szerves része, illetőleg egyszerű tartománya volt a Svéd királyságnak.

Kiépül a városi élet, s megélénkül a kereskedelem. A művelődés felvirágzik, s széles körre terjed ki. Csak hogy ez a műveltség nem finn, hanem svéd. A magasabb tudományosság, az irodalom és a művészet nem érintkezett a finn szellemmel, idegen utakon járt, s legszebb kivirágzásában is csak úgy jelent meg, mint a svéd művelődésnek egy darabja. Mindössze a korszak végén, a XVIII. század második felében kezd valami derengeni a lelkekben, kezd a tudomány eszmélkedni, tudatára ébredni annak, hogy a finnségnek multja, történelme, sajátos jellegzetessége, külön sorsa van, s hogy ez a sors bár a svéd sorshoz van kötve, mégsem teljesen egyenlő azzal. Porthan Henrik Gábor korszakalkotó költészettani, nyelvészeti és történelmi munkáiban már valami külön finn tudat — történelmi tudat — izzik és hat. Igazi nemzeti öntudattá azonban még magánál Porthannál sem izmosodik ez a történelmi tudat: megmarad egy finn partikuláris érzés szerény keretei közt.

A művelődés egyenes vonalát — az anyagi és a szellemi művelődését — unos-untalan zilált időszakok, véres, szomorú korszakok szakították meg. Állandóan ott leselkedett a külső ellenség, hogy a finn kéz és a finn agy alkotásait halomra döntse, elzsákmányolja. Orosz-hon felől szüntelenül fenyegetett a veszély, s a békés fejlődés remegve tekintett Kelet felé. A svéd hódítás idejéből kelteződik az első orosz veszedelem, amikor a svéd hódító a novgorodi hatalommal méri össze erejét — Finnország területén. Innen kezdve az ország sokszor vált véres csataterrré, pusztító seregek országútvá, barbár oroszok prédájává. A svéd hatalom sem kímélte a finn földet és a finn vért. A finn mindamellett hűségesen kitartott svéd ura oldalán, elkísérte távoli országokba is, hullatta a véréit idegen érdekekért. Ez az örökös hadi állapot mély nyomokat hagyott a finn lélekben. Különösen emlékezetes marad a finn ember számára a „buzogányháború” és a „nagy gyűlölség” ideje. Amaz belső villongásokhoz kapcsolódik, a katolikus Zsigmondnak és nagybátyjának, a protestáns Károly hercegnek hatalmi viszályához a XVI. század végén. Zsigmond embertelen helytartója ellen fellázadtak, buzogányt ragadtak a finn parasztok. Lázadásukat a hatalom vérbe fojtotta, de később XI. Károly könnyített sorsukon, s igazi „jó királya” lett a finn parasztoknak. A „nagy gyűlölség” a XVIII. század elejére esik: ebben az időben XII. Károly felelőtlen önkényeskedése következtében Finnország teljes egészében az oroszok hatalmába került, s nyolc teljes esztendőn át kimondhatatlan elnyomást és pusztítást szenvedett.

A céltalan küzdelmek, a meg-megújuló szenvedések, az állandó csatater-helyzet eszmélkedésre kényszerítették a finn népet. Még csak lopva és maguk kö-

zött, még csak a lelkek mélyén mozdult, de folyton izmosodott, hogy kérlelhetetlen bizonyossággal ország- és népformáló hatalommá erősödjék — egy gondolat: hátha a svéd birodalom nem bírja vagy nem akarja megvédeni Finnországot az ellenséges támadások ellen? Hátha századokon keresztül idegen érdeknek volt hűséges rabszolgája a finn nép? Hátha a svéd testvérország nem érez semmi mélyebb közösséget a finn provinciával? S ért, világosodott, megbizonyosodott egy sejtelem: hogy az a föld, amelyet annyi finn vér áztott, s annyi szenvedés szentelt meg, szétszakíthatatlanul egybetartozik, s hogy ehhez a földhöz szervesen hozzátartozik az a nép, amelyet századok megpróbáltatásai egymásra utaltak, egybekovácsoltak s a földhöz kötöttek elszakíthatatlanul.

Az önálló életformálás követelménye és jogossága már ott feszült a lelkek mélyén akkor, amikor a finn gondolat formálódásába új tényező avatkozott be: az orosz hatalom. A nyugati művelt világnak egy mély öntudatú darabját, multjáról és egybetartozásáról megbizonyosodó népegységét szakította le az orosz hatalom a svéd királyság testéről akkor, amikor I. Sándor cár 1808-ban hadüzenet nélkül elfoglalta Finnországot, s amikor Svédország az 1809-i haminai békében végleg átengedte ezt a századokon keresztül birtokolt tartományát a hódító hatalomnak.

10. *A finn politika szárnypróbálgatásai: 1809—1899.*
I. Sándor tudatában volt annak, hogy Finnország szerves része a nyugati világrendnek. Nem is volt szándékában beolvasztani a meghódított finn földet az orosz birodalomba. Legelső ténykedése az volt, hogy Finnországot nagyhercegségnek nyilvánította. Az országgyűlést mindjárt 1809-ben összehívta Porvooba, s több

ízben ünnepélyesen biztosította Finnországnak a belső ügyekben való függetlenségét. A kormánytanács tagjait az országgyűlés rendjeinek ajánlatára nevezte ki, míg a központi hatalom érdekeit a főkormányzó képviselte. Finnország csakugyan 1809-től él igazi állami életet. Belső ügyeit saját alkotmánya szerint intézi, s csak az uralkodó személye meg a közös külügyi tájékozódás kötötte az orosz birodalomhoz.

Egyes hazafiak azonban már a kezdet kezdetén megérezték, hogy az uralomváltás Finnország létét gyökerében fenyegeti. Visszatetszést szült az a rendelkezés is, amely az ország fővárosává Turku helyett Helsinkit tette meg. Nagyon is világosan kiütközött az orosz érdek: az orosz hatalom szívesebben látta a Szent-Pétervárhoz közeleső kis kikötővárosban a kormányzat és a hivatalok székhelyét, mint a távolabbeső Turkuban, amelynek svéd vonzalmát veszedelmesnek tartotta a birodalom érdekeire. S aztán igaz ugyan, hogy Finnország egyelőre kiváltságos helyzetet élvezett az orosz birodalom testében, de kérdés, hogy ez a különállás megmaradhat-e a jövőben is. Nem fog-e a különleges elbánás szemet szűrni a birodalom intéző tényezőinek, s nem fogja-e egy jövőendő uralkodó kénye-kedve lerombolni azt, amit egy jószándékú uralkodó épített? S az aggodalom nemsokára valóra is vált. Már I. Sándor uralkodásának végfelé megindult a visszahatás, amely csak tovább erősödött s igazi elnyomássá vedlett át I. Sándor utódai idejében, akik közül csak az egy II. Sándor tanúsított nagyobb megértést a finn különállás iránt.

A veszedelem sejtése és az elnyomó törekvések, rendelkezések zuhataga eszmélkedésre kényszerítette a hazafiat. Gyökeret vert a lelkekben az a meggyőző-

dés, hogy csak egy menedék lehet a keleti veszedelem ellen: a nemzeti érzésben rejlő összetartó erő. Innen kezdve az aggódó hazafiak legfőbb törekvése a finn nép ébresztése, a nemzeti öntudat megteremtése volt. Arwidsson mondta ki először a finn politikai tájékoztató nagy parancsát, azt a csodálatos erejű ígét, amelynek indítására a nemzeti eszme az erőszak nyomása alatt merész sudárba szökkent: „Svédek immár nem vagyunk, oroszokká nem válhatunk, legyünk hát akkor finnek.”

11. *Az alkotmányharc 1899—1906.* A magára eszmélt nemzeti öntudat a XIX. század fordulóján vívja első élethalál-harcát az elnyomó törekvések ellen, amikor az orosz sovinizták a fiatal II. Miklós cárt teljesen befolyásuk alá kerítették, s Bobrikoffban, az új finn főkormányzóban az oroszosító politikának kíméletlen hívét üdvözltek. Előre kidolgozott titkos terv szerint jöttek a rohamok a finn önkormányzat és különállás ellen. Megindítója e támadásoknak az az 1899-i cári kiáltvány, amely az egész birodalom törvényhozásának módját egységesen szabályozza, s Finnország autonómiáját államcsínyszerűen rombolja szét. E rendelkezés értelmében minden olyan Finnországot érintő törvényről, amely a császárság érdekkörébe vág, maguk az orosz államszervek döntenek végső fokon — a finn hivatalok és a finn országgyűlés véleményének meghallgatása után. Ez a támadás felrázta a finn közvéleményt, s hullámokat vetett az európai szellemi és politikai életben is. A rendek küldöttséget menesztettek Szent-Pétervárra. Egyetlen hét alatt több, mint félmillió aláírást gyűjtöttek az országban, s a lakosság kérelmét ötszáztagú küldöttség vitte az uralkodó elé. Híres európai tudósok küldöttsége jelent meg az orosz

fővárosban a finn jogok és a finn alkotmány érdekében. Az önkény azonban bedugta fülét a panasz és kérelem előtt: egyik küldöttség sem jutott a cár személye elé. S csak annál kíméletlenebbül jöttek a támadások. Megszüntették a nemzeti eszme szolgálatában álló újságokat; orosz hivatalnokok seregét zuditották a nemzetre; az ellenállást tanúsító hivatalnokokat elbocsátották, száműzték vagy fogságba vetették; ráerőszakolták az orosz nyelvet az iskolákra és hivatalokra; felozlatták a finn hadsereget, s orosz csapatokba akarták a finn hadköteleseket beosztani. Így szűnt meg a törvény uralma Finnországban: a fő kormányzó és az orosz kormányzat parancsuralma intézte a nemzet sorsát.

A nemzeti öntudat azonban ekkor már erőt képviselt Finnországban. Csak arról volt véleménykülönbség a hazafiak közt, hogy látszólagos belenyugvással vagy pedig az alkotmányhoz való feltétlen — bár tisztán passzív — ragaszkodással lehetne-e legcélszerűbben megállítani a törvénytíprás folyamatát. A megalkuvás csakhamar csődöt mondott, s mindjobban erősödött a passzív arcvonal, amelyben egy nemzet néma tiltakozása állott szemben a nekilódult erőszakkal. A kíméletlen erőszaknak azonban nincs érzéke a passzív ellenállás erkölcsi diadala iránt: haladt tovább a maga útján. Ekkor sodródott a hazafiak egy része az aktív ellenállás útjára. Fegyvert csempésznek az országba. S napirinden vannak a politikai merényletek.

A merényletek sora egy volt hivatalnok véres tetteivel indult meg: Schauman Jenő a kormánytanács házában agyonlőtte a félelmetes Bobrikoff fő kormányzót, aztán önmaga ellen fordította a fegyvert. Innen kezdve folyton erősödött az aktivisták tábora. Összeköttetést tartottak fenn az orosz elégedetlenkedőkkel, figyelték

a birodalom belső zavargásait és a külpolitika alakulásait. Így történt, hogy az 1905-i orosz nagysztrájk kitörésének hírére Finnország is megmozdult. Az aktivista nemzeti front az elégedetlen munkássággal szövetkezett, s együtt rendezték meg a nagy finn sztrájkot. Miklós cár a merényletek, a sztrájk és egyéb zavargások nyomása alatt kénytelen volt a törvénytelenégeket megszüntetni s a törvény uralmát visszaállítani.

Az egybehívott országgyűlés fontos alkotmányjogi kérdést vett tárgyalás alá. Rövidesen meg is szavazta az új törvényt, amelynek értelmében megszűnt a rendi országgyűlés, s a négy rend — nemesség, papság, polgárság és parasztság — képviselői helyett ezentúl a nép választott képviselői gyűlnek össze az egykamarás parlamentben.

12. *Új elnyomatás: 1907—1914.* Az orosz kormányzat rövid időre megmutatott alkotmánytisztelete nem volt őszinte. Mihelyt elmúlt a veszedelem, rögtön újabb hullámverése indult meg az elnyomásnak. 1910-ben a дума elfogadta az ú. n. birodalmi törvényhozási javaslatot: e szerint a Finnországot érintő törvényeket a birodalmi közös törvényhozás szabályai szerint kell megalkotni, az orosz törvényhozó szervek erősítik meg őket, a finn képviselőház csak véleményt nyilvánít róluk — azt is köteles egy hó leforgása alatt benyújtani. Újjongva kiáltott fel Puriskevics, az orosz soviniszták feje a dumában: „Finis Finlandiae”. S úgy látszott, el is érkezett a vég a finn alkotmányra. Egyre-másra jelentek meg a birodalmi törvényhozás szabályai szerint készült „törvények”. Az első ilyen „törvény” a személyes hadkötelezettség helyett kárpótlásképp fizetendő összeg nagyságát állapította meg. A következő volt az „egyenjogúsítási törvény”, melynek értelmében

az orosz alattvalókat ugyanazok a jogok illetik meg Finnországban, mint az ottani finn polgárokat. És sorra jöttek azok a rendelkezések, amelyek az orosz nyelvnek hivatali használatáról intézkedtek, az iskolákat eloroszosították stb.

A nemzeti ellenállásnak minden erőfeszítése eredménytelennek bizonyult. A képviselőház egész erkölcsi súlyával a törvénytelenségek ellen fordult. Hasztalan: a ház rögtöni feloszlata volt a felelet a panaszra és tiltakozásra. A társadalmi és hivatalnoki ellenállás sem tudta jobb belátásra bírni a kormányzatot: az a tömeges száműzetéssel és az orosz börtönökbe hurcolással elintézhetőnek vélte a nemzet ellenállását. Pedig a nemzet erkölcsi méltósága ezekben a sötét időkben emelkedett a legmagasabbra. Az egész nemzet lelke szólalt meg azokban a szavakban, amelyeket e gondterhes kornak egyik nagy alakja, Svinhufvud mondott 1914 elején az egyik parlamenti bizottságban: „Hisszük, hogy a kormány szuronyhatalma, ha ideig-óráig győz is, nem marad meg sokáig. Történjék e küzdelemben bármi a jogrendszerünkkel, népünket semmi erőszak nem törölheti el a föld színéről. Mert egy nép életereje annak derékségétől, erkölcsi erejétől függ, ezek pedig oly értékek, amelyek felette állanak a szuronyok hatalmának, értékek, melyekhez az erőszak fel nem ér, amelyekről a nép maga határoz.”

13. *A függetlenség kivívása 1914—1917.* A világháború folyamán nem hívták egybe a finn parlamentet. A háborús állapot csak növelte az elnyomást. Az alkotmányküzdelem legkiválóbb harcosait börtönbe hurcolták vagy száműzték. Az otthonmaradottak pedig mintha belefáradtak volna a küzdelembe. Még mindig a régi eszmekörben mozogtak, alkotmányvédelelről, passzív

ellenállásról tanácskoztak titkos összejeveteleiken akkor, amikor a viszonyok egészen megváltoztak, s új tájékozódás vált szükségessé. Amit az idősebb nemzedék nem volt képes megtenni, azt az elhatározó irányváltozást megtette az ifjúság. Egyetemi hallgatók körében forrt-forrongott az eszme: a függetlenség gondolata. S az ifjúság a tettek mezejére lép. Vezetői érintkezést keresnek Berlinnel: egyességet kötnek a német hadvezetőséggel a finn ifjúság katonai kiképzése dolgában. Mintegy kétezer ifjú hagyja el titokban hazáját, hogy részt vegyen annak a finn vadászszászlóaljnak a munkájában, amely Lockstedt táborában gyakorlatozott, s a keleti hadszíntéren a frontszolgálatba is beletanult. S a tisztekké kiképzett ifjak szorongva lesték az órát, amelyben a hon hazahívja őket, s elvégezhetik a rájuk bízott feladatot.

A várt pillanat el is érkezett, bár nem a várt formában.

1917 tavaszán kitört az orosz forradalom, mely elsöpörte a régi kormányzatot finnországi bérenceivel együtt. Hazatérnek a finn hazafiak Pétervár börtöneiből és Szibéria kietlen tájairól. Az időközi orosz kormány a finn követeléseknek megfelelően helyreállítja Finnország önkormányzatát, s megsemmisíti a törvénytelen rendelkezéseket. Kinevezik az új kormánytanácsot. Ennek nagy nehézségekkel kellett megküzdenie. Kritikusá tette a helyzetet a veszedelmes méreteket öltött élelmiszerhiány, a csöcselék fosztogató rendbontása s mindenekelőtt a finn földön állomásozó orosz katonaság, amely egy húron pendült a zendülőkkel, s csakhamar a legfőbb államhatalmat kezdte gyakorolni.

A finn parlament ilyen körülmények közt elérkezettnek látta az időt a teljes függetlenség megvalósítá-

sára. Még az év végén elfogadta a Svinhufvud-kormány benyújtotta függetlenségi javaslatot, s megbizta a kormányt, hogy tegye meg a lépéseket a független finn köztársaságnak a külföldi államokkal való elismertetésére. Vér nélkül, isteni ajándékképpen hullott kezükbe az a kincs, amelyért nemzedékek küzdöttek kilátástalanul: az állami és nemzeti önállóság.

14. *A szabadságharc, 1918.* Az ujjongó öröm azonban nem tartott sokáig. Az önálló finn nemzet létrejöttét ott leselkedett a belső ellenség: a vörös rém. A szociáldemokrata párt az anarchia és erőszak eszközeivel fordult a polgári társadalom ellen, s proletárdiktatúrát óhajtott — akár orosz fennhatóság alatt is.

1918 január 27-én tört ki a vörös lázadás Helsinkiben. A vörös gárda kezébe kerítette a főváros középületeit és a vasutat. Népbiztosság állt az ország élére. A törvényes kormány tagjai részben már az előző napokon Vaasába utaztak, hogy Észak-Finnországban szervezzék meg a „fehér” frontot. Mannerheim Gusztáv, a világháború harcaiban kitűnt finn hadvezér lefegyverezte az orosz helyőrségeket, s a fehér mozgalom most már elindulhatott nagyobb célok felé. Közben Németországból is megérkeztek a hazahívott finn vadászok, s nagy serénységgel láttak hozzá az újoncok kiképzéséhez. Néhány hét alatt igazi nemzeti hadsereg állott elő, amely a délről megindított vörös támadással minden vonalon felvehetette a harcot, s a vörös arcvonalat vissza is szorította.

Felső volt azonban, hogy a dél felé szoruló vörösök kétségbeesett dühükben Helsinkit és a többi várost kirabolják és elpusztítják: ezért fordult a finn kormány Németországhoz fegyveres segítségért. Hankóban szállt partra a német keletitengeri hadosztály, s most már a

vörös hadsereg két tűz közé szorult. Felülről Mannerheim csapatai szorították lefelé, lent a német sereg egyszerre több irányban is megindította a támadást ellene. Április 12—13-án felszabadult Helsinki, s május elejére az utolsó vörös katonától is megtisztult az ország.

15. *A finn köztársaság.* Az összeült parlament a felbolygatott ország rendjének helyreállítását és a kormányforma végleges rendezését tűzte legfőbb célul maga elé. Erre az alkotmányos királyságot és a német érdekkörbe való kapcsolódást tartották legalkalmasabbnak. Frigyes Károly hesseni hercegnek, a német császár sógorának ajánlották fel a finn trónt. Közben azonban végzetes változások történtek: Németország legyőzöttként hevert ellenségei lába előtt, az uralkodóházat trónjától fosztották meg. A hesseni herceg ilyen körülmények közt nem foglalhatta el a finn uralkodói széket.

Az új finn parlament kikiáltotta a köztársaságot.

A fiatal köztársaság mindjárt az első percben külső és belső ellenségekkel találta szemben magát. Jelentkezett a svéd érdekeltség: Finnország délnyugati szigetvilágára — Ahvenanmaara — nyújtotta ki kezét, s európai kérdést csinált a svéd lakosságú, de ősi jogon Finnországhoz tartozó terület hovatartozandóságából. A nemzetközi tanácskozások féleredményre vezettek: Ahvenanmaa továbbra is a finn szuverénitás alá tartozik ugyan, de belső önkormányzatot kapott, s katonailag semleges területté nyilvánították. Svédország nem sokat nyert, Finnország annál többet veszített: Ahvenanmaa, az Északi-öböl kapuja, védőművek és katonaság híján örökös veszedelme az anyaországnak, mert abban bármely ellenséges hatalom — a finnek itt elsősorban az oroszokra gondolnak — könnyen megvetheti a lábát.

A belső ellenség, a vörös rém nem semmisült meg a katonai vereséggel, csak elrejtezett ideig-óráig. A kormányzat emberséges magatartása miatt a vörös elemek lassanként még a parlamentbe is visszaszállingóztak, s már-már úgy látszott, hogy a kommunista képviselő és a kommunista izgatás új veszedelembé sodorja az országot. A polgári közvélemény azonban idejében sorompóba állott, és elsöpörte a kommunista törekvéseket. 1929-ben megindult Lapua parasztnépe, végigmenetelt Helsinki utcáin, s drákói rendelkezéseket erőszakolt ki a parlamenttől a kommunisták ellen.

A mai finn népképviselő sokban különbözik a nyugati államok parlamentjeitől. Míg ugyanis legtöbb nyugati államban a tőke, a pénz és a kartell játszik vezetőszerepet a pártok alakulásában, addig Finnország parlamentjében csak egészen jelentéktelen arányban vannak képviselve a kereskedelem és a nagyipar érdekeltségei. Annál nagyobb súllyal esik itt latba az alsóbb néprétegek érdeke és a szellemi arisztokrácia szava. Az újonnan hozott törvények egész sora az általános jólét emelését, a szegény néprétegek elégedetlenségének orvoslását, a kiáltó társadalmi és vagyoni egyenlőtlenségek megszüntetését szolgálja.

A legnagyobb politikai párt ma a szociáldemokraták tábora, amelyben a Lapua-mozgalom óta — legalábbis névlegesen — csak mérsékelt elemek foglalnak helyet. Utána mindjárt a kisgazdapárt következik, mint a legnagyobb polgári párt. Régi pártok elemeiből alakult egyfelől a nemzeti egységspárt — a konzervatív nemzeti elemek csoportja, másfelől a nemzeti haladóspárt — a nemzeti szempontú társadalmi újítások szószólója. A svéd néppárt a svéd érdekeket képviseli, míg az egészen fiatal Hazafias Népmozgalom nevű tár-

sadalmi és politikai szervezkedés a Lapua-mozgalom folytatásaképpen alakult a nyílt és rejtett kommunista törekvések letörésére — fasiszta célkitűzésekkel. A finn képviselőház mai összetételében a munkás és a polgári társadalom mérsékeltebb elemei vannak túlsúlyban. A szélsőséges pártok nem találkoznak a közvélemény rokonszenvével.

A finn köztársaság a legszélesebb népi érdekekre építette a nemzeti gondolatot. A népjólét, a szociális gondoskodás gyors ütemben halad előre. Csak két nyílt kérdése van még a finn demokráciának: Karjala sajjó sebének bekötözése és a nyelvkérdés rendezése. Az öntudatos, harcban edzett nemzeti gondolat csak e két fontos kérdés megoldása révén fog eljutni a külső és belső integritáshoz.

A SZLÁV TENGER ÖRVÉNYÉBEN

16. *A karjalai kérdés.* Finnország keleti határa mentén hosszú sáv alakjában húzódik a Ladoga-tótól a Fehér-tengerig az a mintegy 145.000 Km² területű országrész, amely Szovjet-Oroszország fennhatósága alatt „Karjalai Autonóm Szociálista Tanácsköztársaság” néven több-kevesebb önállóságot élvez. Régi története van ennek a területnek, amely idők folyamán határait, kiterjedését sokszor változtatta. Ősi jogon a finn nemzettestnek egy darabja ez, melyet az orosz terjeszkedés már a finn történelem kezdetén leszakított a finnség egészéről, s aztán minden elképzelhető eszközzel igyekezett önmagába beolvasztani. Ennek ellenére a kar-

jalai finn ma is él. A karjalai népi öntudat meg éppen a legújabb időkben izmosodott meg — a szlávssággal vállalt sorsközösségből való kiábrándulás és a nyugati finn testvérekre való rátalálás útján. Ez a magáraszmélés táplálta azokat a hősi erőfeszítéseket, amelyekben Karjala népe szabadulni akart az orosz fennhatóságtól, önálló államot akart alapítani, illetőleg a szabad Finnországhoz akart csatlakozni — belső önkormányzatának megőrzése mellett. Ezeket a törekvéseket mindezideig nem koronázta tartós siker, de egy eredményük kétségtelen. Ez pedig az, hogy ma már van karjalai kérdés, amely kezd számottevő tényező lenni a világpolitika alakulásában, s amely egy kedvező erőátcsoportosulás esetén esetleg meg fogja találni az emberiség eszméjének, az európai békés egyensúlynak és a finn-karjalai igényeknek megfelelő megoldást.

17. *Kelet-Karjala régebbi története.* A karjalaiak a nyugati finnekkel egyidőben vándoroltak be a Ladogató mellékére, s innen terjeszkedtek tovább északnak és keletnek. Új hazájukban élénk kereskedelmi kapcsolatokat tartottak fenn a nagy vízi utak közvetítésével Nyugat és Kelet sok távoli és közeli országával. Állati prémbe való gazdagságuknak híre csakhamar magára vonta a szomszéd szlávsság érdeklődését és rablóvágtyát. Novgorod oroszai egymásután hódították meg a szétszórtan élő karjalai törzseket, s adófizetésre szorították őket. A meghódolás eleinte nem állott egyébből, mint alkalmi adófizetésből. Egyébként a karjalaiak magukra hagyva önálló, szabad életet éltek. Háborúskodtak tovább — mint azelőtt — nyugati finn rokonaikkal. Miután azonban Finnország svéd fennhatóság alá került, a finn-karjalai törzsvillongások a Svéd-Finnország és Novgorod közti hatalmi versengéssé változtak. A

karjalaiak most már a novgorodiak oldalán harcoltak a svéd hatalom ellen, és e harcok folyamán sokszor végigdúlták a testvér finnek földjét. Az orosz hatalom a maga céljaira aknázza ki a karjalai nép törzsgyűlöletét, svéd gyűlöletét és harcias természetét, s a közös hadjáratok révén magához édesgette a karjalai törzsnek azt a keleti részét, melyet az 1323-i pähkinäsaarii béke választott el véglegesen a törzsnek nyugati, finn területen maradt ágától.

Az oroszok Kelet-Karjala pogány népét a görög keresztyénségre térítették. Ezzel az eredeti törzsgyűlöleten túl újabb éket vertek a görögkeleti hitre tért karjalaiak meg a római hitű, majd meg egyenesen luteránus nyugati finnség közé. Az orosz hittérítésnek nem voltak mélyebb lélekformáló, hanem csak hatalmi és adóztatási céljai. Meg is maradt a pogány hit még századokon keresztül Karjalában, s talán az eredetileg is felszínes keresztyénség az oka annak, hogy a mai szovjet-világban éppen a vallásáról tudott legkönnyebben lemondani a karjalai nép.

Amikor Moszkva megdöntötte Novgorod hatalmát, Karjalába is új világ köszöntött be. Régebbi viszonylagos szabadságát a teljes szolgaságba süllyedés váltotta fel. A karjalai parasztok állami és kolostori jobbágyokká, másrészt — amióta I. Péter cár ipartelepeket is létesített ezen a földön — ipari jobbágyokká váltak. Így süllyedt a szabad Karjala most már társadalmilag is egy szintre a szláv milliókkal. S ebből a szolgaságból nem volt menekvés. A karjalai parasztok nem egyszer fellázadtak elnyomóik ellen, de lázadásukat mindannyiszor vérbefojtották.

A XIX. század folyamán a karjalaiak nemzeti és nyelvi különállása ellen is megindult az irtóharc. A

kíméletlen oroszosítás a világháborút megelőző években érte el csúcspontját. Ebben az egyház és az iskola vitte a főszerepet. A papok orosz betűkkel nyomott vallásos könyveket osztottak szét a nép között, s eltiltották a Finnországból hozott biblia használatát. Sűrű iskolahálózat épült ki Karjalában — egész Oroszországban a legsűrűbb, de nem a népművelés, hanem az oroszosítás szolgálatára. Ingyen bentlakással és élelmezéssel, ruházattal és pénzsegéllyel csalogatták ezekbe az orosznyelvű iskolákba a karjalai nép gyermekeit. Céljukra és módszereikre jellemzően rávilágít az az egy adat, hogy a gyermekeket szigorúan megbüntették, ha anyanyelvüket merték használni.

18. *Szabadságküzdelmek.* 1918-ban, a bolsevik uralom első napjaiban, Karjala fellázadt a véres kegyetlenkedők ellen és segítséget kért Finnországtól, amely épp abban az időben vívta szabadságharcát a vörösök ellen. Néhány finn fehér csapat át is kelt a határon, karjalai felkelők csatlakoztak hozzájuk, s az egyesült finnkarjalai nemzetiek sikeresen nyomultak előre Karjala északi tartományában, Vienában, míg a déli tartomány — Aunus — egymaga támadt a bolsevik katonaságra. Ekkor azonban a nagyhatalmak beleavatkoztak a karjalai szabadságharc sorsába, s akarva-akaratlanul a vörösök malmára hajtották a vizet. Mikor ugyanis Németország katonailag is megsegítette a finn szabadságharcot, az entente-hatalmak attól tartván, hogy a német hadvezetés a Murmann-vasút és a jegestengeri orosz kikötő meghódítására tör, katonai vállalkozást szerveztek e fontos vonal védelmére. 1918 júniusában szállott partra Murmanszkban az angol Maynard vezetése alatt álló nemzetközi hadsereg, s egyesült az ott talált monarchista érzelmű orosz katonasággal. A vörös

uralom alól való felszabadítás reményében külön karjalai önkéntes csapat is csatlakozott Maynard tábornok seregéhez. A félrevezetett karjalai nép előtt azonban csakhamar kiderült Maynard igazi célja: Karjala függetlenségi mozgalmát letörni s visszaállítani a cári állapotokat. A nép erre elfordult a nemzetközi vállalkozástól, de ekkor már késő volt. Maynard megtisztította Vienát a finn-karjalai nemzeti csapatoktól, dél felé nyomult seregével, s az aunusi felkelők ellen fordult. Így áldozott le a felkelés napja Aunusban is, hol újból a vörös hatalom vette át a vezetést. Hatalmukat nem zavarta többé semmi: a nemzeti ellenállás Dél-Karjalában végképp kimerült.

Másképp alakult a helyzet Észak-Karjala területén. Az entente-csapatok eltávozása után a nép az ott maradt orosz fehér hadsereg ellen fordult és maga vette kezébe a hatalmat. Nemzeti kormány alakult, s az uhtuai tartománygyűlés 1920 tavaszán kimondta az Oroszországtól való elszakadást, bár ekkor már a bolsevikiek betörték Viena területére és nemsokára egész Észak-Karjalát hatalmukba ejtették. A karjalai szabadság alkonyát azonban nem a vörös foglалás jelentette, hanem a finn politikának egy nem éppen szerencsés fordulata, mely az oroszokkal 1920 őszén kötött tartui békében jelentkezett. Ez a békekötés szentesítette az oroszok uralmát Kelet-Karjala egész területén. Még a már Finnországhoz csatlakozott két karjalai járás — Repola és Porajärvi — is visszakerült a Szovjet hatalom alá, s mindezek fejében Finnország megkapta Oroszországtól Petsamo vidékét a Jeges-tenger partján. E mellett Oroszország ígéretet tett a karjalai terület önkormányzatának megvalósítására. De az ígéret pusztá ígéret maradt.

Most kezdődött csak az igazi elnyomatás Karjalában. Hozzárult ehhez az éhínség, amelyen a hatalom urai nem tudtak segíteni. A kétségbeesett nép ekkor még egy — ezideig utolsó — erőfeszítést tett a szabadság kivívására. 1921—22 telén fegyverbe szállott Viena népe. Finnországból önkéntes csapatok siettek a karjalai testvérek megsegítésére. De a vörös túlerővel szemben nem állhatott meg a karjalai felkelés. A 3.000 emberből álló nemzeti arcvonal megsemmisítésére 30.000 jól fegyverzett sereget, tömérdek ágyút és repülőgépet mozgósított a szovjet-hatalom. Az egyenlőtlen küzdelemben a maroknyi karjalai sereg hősként viselkedett. Bátor ellenállásával még az ellenség elismerését is kivívta, s csak hősi küzdelem után vonult vissza a finn országhatár túlsó oldalára.

19. *Finn irredenta törekvések.* Amikor a karjalai nép kezéből kihullott a szabadság zászlaja, a finn testvér fogta azt fel, és védelmezi a béke fegyvereivel mind a mai napig. A szabad Finnország diplomáciai tájékozódása kezdettől fogva magáévá tette a karjalai ügyet, bár nem tudott mindig azzal az eréllyel és sikerrel eljárni ez ügyben, amely a finn közvéleményt kielégítette volna. A tartui béketárgyalásokon úgy látszott, mintha a finn állam holmi kereskedelmi előnyök és üres ígéretek ellenében cserben hagyta volna Karjalát. Amikor kitűnt, hogy a szovjetnek esze ágában sincs megtartani a Karjalával szemben vállalt kötelezettségeket, akkor a finn kormány nem késett megtenni a szükséges lépéseket. Persze, hasztalan járt el Moszkvában. Hasztalan hivatkozott arra, hogy a tartui békében nemzetközi érvényű megállapodást kötöttek Karjala belső önállóságára nézve: az orosz szovjet visszautasított minden idegen beavatkozást a saját belügyeibe. A

finn kormány erre a Nemzetek Szövetségéhez fordult panaszával. Az orosz tiltakozás azonban már a kezdő lépéseknél elgáncsolta az ügyet: a finn előterjesztést pártoló szomszédállamok kormányánál tiltakozó jegyzéket nyújtott be — ellenséges magatartásuk miatt. Erre a finn jogászok nemzetközi jogi szakértők véleményét kérték ki a finn követelések jogossága és a tartui kötelezvények nemzetközi érvényessége dolgában. Több európai hírű tudós sietett sikraszállani a finn felfogás mellett. Viszont a hágai nemzetközi bíróságtól nem sikerült döntést kicsikarni. Ilyen előzmények után került a karjalai kérdés tárgyalásra a Nemzetek Szövetségének közgyűlésén 1923 őszén. A közgyűlés tudomásul vette a finn kormány álláspontját a tartui béke Kelet-Karjalára vonatkozó rendelkezéseinek nemzetközi kötelező voltáról, s felszólította a Szovjetet a kérdésre vonatkozó adatok összegyűjtésére.

Ennyire jutott a finn diplomáciai munka Karjala ügyében. A finn közvélemény azonban otthon sem pihen, hanem dolgozik a karjalai kérdés megoldásán. A finn társadalom szeretetében fogadja azokat a karjalai menekülteket, akik évről-évre ezrével lépnek át a határon. Segíti őket anyagilag, munkaalkalmakat teremt számukra, gondoskodik társadalmi szervezésükről és felvilágosításukról. S ezek a menekültek, akik Finnországban egy alkotmányos államberendezésnek, egy demokratikus szellemű életalakításnak, egy magasabb igényű művelődésnek minden áldását megismerik és megszeretik: ezek lesznek egy jövődő felszabadító mozgalomnak legelszántabb s legfelkészültebb vezérei. E mellett olyan egyesületek is alakultak Finnországban, amelyek a karjalai függetlenségnek finn harcosait tömörítik és szervezik. Ilyen a félig-meddig katonai szer-

vezettel bíró Főiskolai Karjala-Társaság s ennek női testvéregylete, amelyek elsősorban a művelődés eszközeivel és felvilágosító munkával igyekeznek a finn népet — kiváltképpen az ifjú nemzedéket — egyé kovácsolni Karjala érdekében.

Így egyengeti az anyaország a karjalai kérdés megoldását: felhívja rá a világ figyelmét, megszervezi Karjala jövőndő vezetőrétegét, s legfőbb életkérdésként edzi bele a finn közvéleménybe a szabad Karjalával kiegészített Nagy-Finnország eszményét.

20. *Karjalai sors ma.* Ezalatt a szovjetkormány véglegesen igyekszik Karjalában berendezkedni.

Jellemző képet nyújt a szovjetorosz politika céljairól és eszközeiről Kelet-Karjala nemzetiségi viszonyainak vizsgálata. E földön ősidők óta a karjalai nép volt túlnyomó többségben. Még 1920-ban is mintegy 61%-át alkotta a lakosságnak. A szovjeturalom 14 esztendeje alatt (1934-ig) ez a szám leolvadt mintegy 30%-ra. Ebben az évben a karjalaiak, vepszék és finnek együttvéve nem voltak többen 127.000 léleknél, míg ugyanakkor mintegy 210.000 oroszról tudnak a kimutatások. Honnan a karjalaiak ijesztő mérvű megfogyatkozásának és az orosz lélekszám megnövekedésének ez a feltűnően gyors irama? Onnan, hogy a karjalai lakosság a felkelésekben tömegesen pusztult, majd számkivetésbe vándorolt, helyébe pedig orosz települők özönlöttek. A kormány adómentességgel és a katonai szolgálat kötelezettsége alól való felmentéssel édesgette ide az orosz bevándorlókat. Nagyban hozzájárult a nemzetiségi viszonzszám megváltozásához az is, hogy a kormányzat az Ääninen-tő keleti vidékein jókora oroszlakta területet csatolt a Karjalai Tanácsköztársasághoz. Mindebből tisztán kiviláglik az orosz szovjet célja: a

szabadság vérrel áztatott földjén kisebbséggé süllyeszteni a karjalai népet, hogy hazája sorsának intézésében annyival kevesebb súlya és szava legyen. Különben sem a népakarat intézi a Karjalai Tanácsköztársaság ügyeit, hanem a lakosságnak körülbelül 3%-át képviselő kommunista párt. Ebbe a pártba pedig karjalainak nehéz bejutni: nagyon is megbízhatatlan elem ez a nép a szovjet szemében.

A politikai jogfosztást nyomon követte a gazdasági kizsákmányolás. Kiforgatták a parasztságot magánvagyonából: a mezőgazdaságnak javarésze kollektív gazdálkodássá alakult át. Kifosztják az erdőt: rengeteg fát szállítanak Karjalából a külföldnek, de az észszerű erdőgondozással nem törődnek. Serény ipari és közlekedési vállalkozások verik fel a karjalai táj csendjét: belül azonban ezek is a nyomor és a szolgaság tanyái. Ilyenfajta nagy vállalkozás a Sztalin-csatorna, amelynek feladata vízi összeköttetést teremteni a Kelet-tenger és a Fehér-tenger közt, s amelynek északi ágát 1933-ban adták át a forgalomnak. Az ilyen munkák kisebb részét a helybeli lakosság végzi kényszermunkával, túlnyomó részét azonban politikai száműzöttekkel végeztetik, akiknek száma a Sztalin-csatorna készítésénél a 200.000-et is meghaladta. Ez óriási tömegeket a föld hozadéka nem képes élelmezni, a rossz közlekedési viszonyok meg a szovjet nemtörődömsége miatt az élelmiszerszállítás sem tud segíteni a bajon: ez az oka, hogy a lakosság gyakran ki van téve az éhínség veszedelmének. A karjalai nép ugyan már évszázadok hosszú során hozzászokott a nélkülözéshez, de a mai népélelmezés színvonala minden elképzelésnek alatta marad. A nyomor és éhínség földjén az is megesett már, hogy elvetemült emberek az elhullott lovak tetemét ki-

ásták a földből, s azoknak húsát árusították titokban a nép közt.

S ráadásul a szovjet nagy igyekezettel fertőzi a nép lelkét. Rengeteg új iskolát építettek, s az ifjúságon keresztül igyekeznek meghódítani a lakosságot a kommunista eszméknek. Már az ábécés könyv legelső példái a kommunista tanok szolgálatában állanak. A tanuló-ifjúság tanítóinak vezetésével résztvesz a választási harcokban, mozgalmat fejt ki a kollektívizálás érdekében, ünnepnapokon vallásellenes tüntetéseket rendez. S hogy annál biztosabban hozzáférközhessenek a gyermek lelkéhez, finn nyelven folyik a tanítás. A nyelv megölésénél előbbrevalónak ítélik a lélek megölését.

21. *Karjala és az emberiség lelkiismerete.* Így vergődik Karjala népe az orosz halálörvényben. Pedig hosszú történelmével bebizonyította, hogy van benne életerő, és van joga az emberiség lelkiismeretéhez apellálni. A finnségnek egy keletre vetődött darabja ez a nép, amely századokon át útját szegte a szláv tenger terjeszkedésének. Ősi műveltségű nép, mely a szépségről és vitézségről zengő Kalevala-dalokat századok sanyarúságai közt keblén melengette és megővta az enyészettől. Hősi fajta, mely harci erényeivel annyiszor csodákat művelt. Politikai bölcseség birtokosa, mely legutóbb az uhtuai tartománygyűlésen adta jelét politikai érettségének. Sokat szenvedett, kisigényű nép, mely fakéreg-kenyéren tengődve századokon át meg tudta őrizni népi erényeit, faji sajátosságait és nyelvét az orosz tenger hullámainak halálos ölelése közepette.

A karjalai nép szenvedései és segélykiáltásai talán eljutnak egyszer az emberiség lelkiismeretének ítélőszéke elé. A finn irredenta mozgalom talán célba ér, mielőtt Karjala népe végképp eltűnnék a föld színéről.

Európa hatalmasságai talán belátják egyszer, hogy a szláv terjeszkedésnek gátat kell vetni ott fenn Északon. S ez nem képzelhető másképp, mint egy nagy, Karjalával erősödött Finnországgal, amely befelé edzett népelemmel gyarapodik, kifelé pedig a mainál jóval rövidebb és védhetőbb határvonallal vethet majd gátat a mindent elnyeléssel fenyegető szláv veszedelemnek.

MÜVELTSÉGHARC

22. *Műveltséghasadás.* A hatszázestendős svéd uralom idején a birodalmi kormány svéd állampolgárokat rendelt Finnország hivatalaiba, továbbá olyan finn férfiakat, akik svéd nyelvtudásukkal és műveltségükkel a svéd érdekeket képviselték. A finn előkelőség gyermekei Svédországban végezték iskoláikat, vagy pedig a hazai svédnyelvű iskolákban készültek a hivatali pályára. Így alakult ki az az értelmiség, amely ugyan finnek vallotta magát, de svédül beszélt, svéd szellemben gondolkozott, a finn beszédet parasztnyelvnek tartotta, a finn parasztot megvetette.

Az ősi finn műveltség megtorpant, visszahúzódott. A finn nép felső rétege kikapcsolódott belőle: nem nevelt rajta új virágokat. De a parasztság annál nagyobb gonddal dédelgette, becézgette az ősi hagyatékot, s szent örökségként adta tovább fiainak. A régebben egységes népi műveltség megbomlott: külön utakon járt a felső népréteg, amely idegen portékán kapkodott, s a paraszt társadalom, amely szellemileg még mindig egy régi világban élt. S e két világ idegenül állt egymás

mellett. Csak vékony ereken hullott le a parasztvilágba az új, előkelő, idegen műveltségnek néhány eleme: a vallásos élet erezetén és a történelmi sorsközösség idegrendszerén át. A közös hit és a közös sors egymásra utalta a svédnyelvű értelmiséget és a finn parasztságot, de a nyelvi, műveltségi és társadalmi választófalakat ez sem volt képes lebontani. Pedig a népszellem kettéhasadása a népi lét gyökerét veszélyeztette. Az ősi műveltség sorvadásnak indult, a felső műveltség elgyökeretenedett. A finn műveltség, a finn népiség és a finn lét kérlelhetetlen biztossággal rohant a pusztulásba. S bizonyára nyomtalanul beleolvad, felszívódik a svéd gondolatba, a svéd népiségbe — ha az utolsó pillanatban visszafelé nem fordítja a fejlődés kerekét az orosz hódítás.

Finnországot az orosz elnyomás térítette öntudatra: az orosz veszedelem mentette meg a svéd veszedelemtől. Orosz nyomás alatt telítődik a svédnyelvű műveltség nemzeti tartalommal: a felső műveltség lehajlik az alsóhoz, s megizmosodik annak akkor még bőségesen buzogó forrásaiból. Így hárult el a műveltségghasadás végső következményének réme — a belső erők kiapadásának veszedelme — Finnország feje felől a múlt század folyamán. Az a nép, amely nem tudott ellenállani a nyugati műveltség csábító ölelésének, magára eszmélt az orosz korbács ütése alatt.

23. *Snellman, a nemzet ébresztője.* Snellman János Vilmos (1806—1881), a legnagyobb finn politikai gondolkozó, jelölte ki a magára talált finn mozgalom irányát, ő dolgozta ki a finn nemzeti munkatervet. Ő látta meg először a finn történelem nagy tanulságát, azt, hogy Finnországnak a Svéd-birodalom kötelékeiből való kiszakadása — még mielőtt a finn nyelv és a finn

népműveltség elsorvadt volna — az új hatalom minden embertelen elnyomása mellett is valóságos nemzeti szerencse, mert csak ez az új helyzet teszi lehetővé a finnségnek a sír széléről való visszarántását.

A helyzet veszedelmes voltát senki kínzóbb gyötrődéssel nem látta, mint ő. A finn létnek minden sajnó fájdalma és érzéketlen fásultsága az ő öntudatába gyült, s meghatványozódott erősséggel lobbant szét belőle kortársai felé — mint szemrehányás, mint ostromzás, mint nyílt tetemrehívás. Sokszor úgy érezte, s megrázó erővel tárta honfitársai elé, hogy a finn nép halálra van ítélve. Ime egy értelmiség, amely nem törődik a műveletlen nép szellemi és anyagi boldogulásával, csak csúszkász és sanyargatja a népet! S íme egy nép, amelyet szolgalelkűvé formált a százados elnyomás, s amely félistent lát az úrban! Hogyan is lehetne felemelni ezt a népet, amikor a törvénykezés és az iskolázás nyelve érthetetlen előtte, amikor a műveltekben nincsen hazaszeretet, s a nemzetmentő munkát saját osztályérdekük ellen valónak érzik!

S mindennek ellenére elszánt akarat fogant Snellman lelkében az ébresztő, a felemelő munkára. Maga alapította újságok hasábjain izgat, lelkesít és meggyőz. Mivel a finn nemzetet a finn nyelvű többség alkotja, a svédnyelvű felső rend pedig nemzetiségét vesztett toldalék csupán a nemzet testében — ez utóbbi olvadjon bele a finn nyelvű néprészbe, ahonnan legnagyobbbrészt eredetileg is származik. Ez a finn polgár legelső hazafiúi kötelessége: finnesedni, bekapcsolódni a finn nyelv-közösségbe. A nyelvváltás azonban ne álljon meg a társadalmi érintkezések körében, hanem teremtsen meg a finn nyelvű nemzeti irodalmat. Ez lesz az a forrás, amelyből a nemzet erőt fog meríteni az élet viharainak

elviselésére, műveltségének sokoldalú kifejtésére. A felső réteg nyelvcsereje s a finn irodalom megteremtése bontogatni fogja a felső és alsó népréteg közt meredező társadalmi választófalat. Ledönteni azonban csak egy alulról meginduló megújulás képes. E célból demokratikus szellemben kell átszervezni és finn nyelvűvé kell tenni az iskolázást, hogy az iskolákon keresztül megnyiljék az út felfelé a nép alsó rétegei előtt, s egy megifjodott finn nyelvű és finn érzésű új értelmiség kerüljön ki belőlük. Mindenekelőtt azonban hivatalos nyelvvé kell megtenni a finnt, mert csak így fog ráeszmélni a nép finn nyelvű része arra, hogy neki is megvan a joga és kötelessége a haza jövőjének alakításában, a svédnyelvű értelmiség pedig kénytelen lesz akarva-akaratlanul megtanulni annak a népnek a nyelvét, amelynek vezetésére rendeltetett.

Snellman ébresztő szava főképp az ifjúság lelkében talált visszhangra. A finnesedés gondolata belopózott a fiatal, fogékony szívekbe, életeszményként lelkesített, sok honfiszívet lánggra gyújtott. Snellmann elérte célját: felébresztette a nemzetet, s egy évszázadra kijelölte a nemzeti művelődés irányát.

24. *A finnesedés térhódításai.* A finn nemzeti mozgalom lassan az eszméből valósággá teljesedett. Mindenekelőtt jogaiba lépett a finn nyelv. Régen csak az számított előkelőnek, aki vagy egyáltalán nem értett a parasztok nyelvén, vagy csak törte azt: most jobb társaságokban is kezdik mind bátrabban beszélni a finn nyelvet, amelyet még a svédnyelvűnek megmaradt réteg fiai is kénytelenek jól-rosszul megtanulni. S kiderült, hogy a finn nyelv kiválóan alkalmas műveltségi nyelvnek. Leszállnak a néphez, gyűjtögetik a népköltészet virágait, s ennek ösztönzésére kifejlődik egy finn nyelvű nemzeti

irodalom, amely már nemcsak egy szűkkörű szellemi arisztokrácia igényeit elégíti ki — mint ahogy a svédnyelvű finn irodalom tette — hanem egy egész nép vágyait és igényeit, álmait és törekvéseit vetíti a honpolgárok elé — törve és tisztázva magának a finnesedés mozgalmának útját is a nemzeti élet minden megnyilvánulásában.

Nehéz küzdelmek után megszületik az első finn nyelvű középiskola a XIX. század derekán Jyväskyläben, Közép-Finnországnak e tősgyökeres finn városában. Jellemző e középiskola alapításának története. Koskinen György történetíró, aki Snellman eszméit a maga életében valósággá gyúrta át, s nagy nehézségek árán megtanulta a finn nyelvet beszélni és írni, napnál fényesebb érveléssel kimutatta, mily hátrányos helyzetben vannak a finn nyelvű tanulók a svéd nyelvű iskolákban, s hogy semmi néven nevezendő jogsérelem nem esik a svédeken azzal, ha tiszta finn nyelvű vidéken finn nyelvű iskolát létesítenek. Jyväskylä mindamellet csak kétnyelvű iskolára nyert engedélyt. Az élet azonban rácsáfolt a felsőbb rendelkezésre: a jyväskylai középiskola mihamar áttért a tiszta finn nyelvű oktatásra, minthogy a tanulók nyelvviszonyai szükségképpen ezt parancsolták. A példa követésre talált másfelé is. Nemsokára egész sereg finn középiskola létesült, s ontotta magából a finn nyelvű és érzésű értelmiséget, amely a finn nemzeti mozgalom lelkes hívévé, a nemzeti műveltség elszánt harcosává szegődött.

A társadalom kebelében is megindult a szervezkedés a finnesedés érdekében — társadalmi, művelődési és politikai célkitűzésekkel. Snellman születésének százéves évfordulóján a lelkes Linnankoski buzgólkodására megalakul a Finn Nemzeti Szövetség — Suomalaisuu-

den liitto — amely nagy buzgalommal munkálkodik a nemzeti szellemű művelődés érdekében, s amely különösen a névfinnesítő mozgalom terén ért el nagy eredményeket. Már megindulása idején mintegy százezer családot lelkesített fel nevének megváltoztatására. A svéd világban ugyanis számtalan finn család változtatta svédre, vagy formálta svédhangzásúra a nevét: most az emberek nemcsak szívben, hanem névben is visszaformálódnak finneké.

25. *A kétnyelvű ország.* A finnesedés előretörése, egyben azonban már bizonyos fokú megtorpanása észlelhető azokban a törvényekben, amelyekkel az önálló Finnország törvényhozása a nemzeti mozgalom eredményeit szentesítette. Ezek a törvények mind az 1919-i finn alkotmány 14. §-ára támaszkodnak nagyjából. A finn alkotmány nyelvcsikkelye három mozzanatot tartalmaz. Kimondja, hogy a Köztársaságnak a finn és a svéd a nemzeti nyelve. Másodszer: a finn- és a svédnyelvű lakosság nyelvhasználati jogát egyforma alapon kell rendezni. Harmadszor: egyforma alapokon kell az államnak kielégítenie a finn- és a svédnyelvű lakosság művelődési és gazdasági szükségleteit, igényeit. Így intézményesítette az új alkotmány a kétnyelvűséget: gátat vetett az addig rohamosan fejlődő finnesedés folyamatának, egyben pedig homályos rendelkezéseivel táplálja, éleszti, felszínen tartja az áldatlan nyelvharcot.

E nevezetes nyelvcsikkely elveit az 1922-i nyelvtörvény valósította meg. Az országot egy- és kétnyelvű hivatali vagy közigazgatási területekre osztotta. Egy nyelvűnek a 10%-nál kevesebb kisebbséggel rendelkező területet, kétnyelvűnek a nagyobb kisebbséggel bírót nyilvánította. Helsinki, Turku és Vaasa városát azonban a lakosság számarányától függetlenül kétnyelvűnek

tekinti. A törvény értelmében tíz esztendőnként a kormányzat állapítja meg az egyes területek egy- vagy kétnyelvűségét, de az eredetileg kétnyelvű területet csak akkor nyilváníthatja egynyelvűvé, ha a másnyelvűek száma 8%-ra süllyedt, az egynyelvűt pedig kétnyelvűvé csak akkor, ha a másnyelvűek száma az egész lakosságnak 12%-ára emelkedett. A kétnyelvű területek hivatalnokainak tökéletesen bírniuk kell mindkét nemzeti nyelvet, az egynyelvű területek hivatalnokainak pedig legalábbis érteniük kell a másik, nem odavaló nyelvet. Itt a hivatali kiadványokat, aktákat a terület nyelvén kell szerkeszteni, amott pedig azon a nyelven, amelyet éppen az ügyfél használt. Bűnügyekben mindig a vádlott nyelvét kell használni. Íme, ezek röviden a finn nyelvtörvény rendelkezései. A külsőleges szemlélet is megállapíthatja róluk, hogy teljes egészükben a rohamos fogatkozásra és beolvadásra ítélt svédiség védelmét szolgálják.

A mai Finnország művelődési életének minden terén a lakosság $\frac{1}{10}$ -ét kitevő svédiség túlságosan nagyraméretezett igényeinek állami védelmét láthatjuk. Az ország egyetlen állami egyeteme — a helsinki — kétnyelvű, svédnyelvű tanszékeinek s előadásainak száma jóval meghaladja a svéd népességnek s a svéd hallgatóságnak az arányszámát. Turkunak két magánegyeteme közül az egyik tiszta svédnyelvű. Az ország három kereskedelmi főiskolája közül kettőn tiszta svédnyelvű oktatás folyik. 184 finn nyelvű középiskola mellett az országban 48 svédnyelvű működik — az egésznek több, mint 20%-a. A svéd iskolákra fordított állami ellátmány aránytalanul nagyobb, mint a finn nyelvű iskolázás hasonló kiadásai. A kisebb látogatottság miatt jóval kedvezőbbek bennük a tanítási viszonyok, mint a túlszűfolt finn nyelvű isko-

lákban. A finn nyelvű középiskolában — annak alsó tagozatában is — kötelező tantárgy a svéd nyelv. A svéd nyelvű országrészekben nem történik kellő gondoskodás a finn kisebbség népiskolai szükségletéről; ellenkezőleg: a svéd munkaadók szelídebb vagy erőszakosabb nyomással a svéd iskolába irányítják a finn alkalmazottak gyermekeit.

26. *A svéd párt szemével.* A svéd nyelvű előkelő osztály kezdetben nem sok figyelemre méltatta a finn nemzeti és nyelvi törekvéseket. Mikor azonban látta, hogy a nemzeti mozgalom folyton erősödik, akkor a maga kiváltságos helyzetének, megszokott anyanyelvének és svéd műveltségének védelmében védekező állásba merevedett: jöccímek után kutatott, amelyekkel a maga létét szentesítheti, s az idők sodrából épen kimentheti.

Mindenekelőtt műveltségrombolásnak minősítették a finnesedés mozgalmát. A nyelvváltás a műveltség szintjének olyan megrázkódtatását vonja maga után — mondották — amely egyenlő lesz a műveletlenség állapotába való süllyedéssel, hűtlen hagyománymegszakítással, a nemzeti múlt megtagadásával. A történelem azonban fényesen rácafoltt erre az okoskodásra. Kiderült, hogy a finn nyelviség egyáltalában nem ellensége sem a nyugatiságnak, sem az északi műveltségnek, hanem a maga egyéni jellegzetességével mindkettőhöz szorosan hozzátűnik.

Új jogalapot kellett tehát keresni, s ezt a kisebbségi gondolatban vélték feltalálni. A svédnyelvű értelmiség svéd nemzetiségnek nyilvánította magát: sorsközösséget vállalt tehát a finn partvidék svéd parasztlakosságával. A kisebbségi jogok alapján követelt most már szerepet magának az államéletben, s vezetősze-

pet azon a címen, hogy ők a magasabbrendű germán fajiságot képviselik az országban az alacsonyabbrendű finn fajjal szemben. A tudományos fajkutatás — persze — nem képes alapvető faji különbséget felfedezni a svédnyelvű előkelőség és a finn nyelvű lakosság közt: hiszen a történelem tanúsága szerint is nagy százalékuk nem egyéb, mint elsvédesegett finn.

A svéd párt arra is szeret rámutatni, hogy Finnországban a svéd kisebbségnek történeti, szerzett jogai vannak, s csak ezen jogok megtartásáért küzd. A finnesedés harcossai nem is kisebbitik a svéd nyelv és a svéd műveltség történeti érdemeit, méltányolják a svédnyelvű értelmiségnek az orosz iga és a bolsevik áfium legyűrésében való tevékeny közreműködését is: csak arra mutatnak rá, hogy ma a történelem parancsa más, mint századokkal ezelőtt volt. Akkor a svéd nyelvnek megvolt a maga hivatása: megmutatni a finnségnek a nyugati műveltség útját. Ma azonban a finn nyelv és műveltség megtanult a maga lábán járni. Nincs szüksége svéd gyámolítóra!

27. *A finn Finnország felé.* A svéd kérdés ma Finnországnak egyik legégetőbb belső problémája. A finn nemzetestről jelentős darab szakadt le a svédség idegenkedő és ellenséges magatartása következtében. Az ősi értelmiség kikapcsolódott a nemzet életéből: nem vesz többé tevékeny részt a nemzeti művelődés alakításában. A nemzet többsége nem érti nyelvüket: már csak ezért sem hathatnak a nemzet szellemi fejlődésére. De ők maguk sem akarják érteni a finn szellem alkotásait, s így mindjobban eltávolodnak a nemzeti gondolattól. Ma már közelebb érzik magukat a birodalmi svédekhez, mint azokhoz a finn nyelvű honfitársaikhoz, akikkel egy haza rögre állította őket a sors. Pana-

szaikkal, jajaikkal nem haboznak Svédország felé fordulni. Pedig: egy tüsszentés Helsinkiben — s ágyúdörgést hallanak Stockholmban. A megnövelt rémhírek kiválóan alkalmasak arra, hogy felébresszék a régi nagysvéd igényeket, s emlékezetbe idézzék odaát azt a kort, amikor még nyíltan tekinthették Finnországot „Svecia irredenta”-nak. S nagyon hatásos eszköz a finnországi svéd hírszolgálat arra, hogy a finn állam Svédországhoz közeledése elé korlátokat állítson — hideg fogadtatás formájában.

Így fejlődött odáig a svéd kérdés, hogy az sem befelé, sem kifelé nem tesz jó szolgálatokat a nemzetnek. Gyökeres megoldásra van szükség, még mielőtt a fejlődés végleg eltérül az egészséges irányból. A megoldás útja csak egy lehet: a svéd nyelvű értelmiség finnesedjék meg, vegye át a finn nyelvet és műveltséget, s tevékeny hatóerőként kapcsolódják be újból a nemzet életébe; a svéd partlakók pedig maradjanak meg egyszerű nemzeti kisebbségnek, amelynek jogos kisebbségi igényeit a leghevesebb finn hazafinak sincs esze ágában elvitatni vagy kisebbiteni. Így a finn közélet megszabadul a kétnyelvűség okozta nyügtől és felesleges teher-tételtől, s lekerül napirendről a nyelvkérdés, amely körül évtizedeken tombolt a harc, s amelyért a nemzet még ma is hasztalanul fogyasztja erejét.

A „finnesedő” Finnország sokszínű, gazdag életet indított útnak, eredeti, értékes életformálást kezdett társadalmi, gazdasági és szellemi téren. A kezdeményezéseket azonban csak a „finn” Finnország fogja bekoronázni.

TÁRSADALOM ÉS DEMOKRÁCIA

28. *Az ősi hajlék.* A földfeletti, gerendákból rótt kunyhó készítését délebbi hazájukban sajátították el a finnek balti szomszédaitól. Ez az ősi, ú. n. füstökunyhó egyetlen nagy szobából állott, s kéménynélküli kemence szolgáltatta benne a meleget. Fűtés idején a füst a tető füstnyílásán, a fal ablaknyílásain vagy a kitárt ajtón keresztül távozott. Mikor aztán a füst elviselhetőbbé vált, a füstnyílásokat, ajtót, ablakot betették. Ilyenkor hirtelen meleg fejlődött, úgyhogy a bentlevők arcáról csurgott a veríték, viszont a padló mentén sokszor még ilyen esetben is a fagyponthoz alatta maradt a hőmérséklet.

Régi idő óta kedvelt tisztálkodási és gyógyító módja a finneknek a gőzfürdőzés. Eleinte ez is a füstös lakószobában zajlott le, később különálló fürdőkunyhót — saunát — építettek a lakóház mellé. Ennek legfontosabb alkotórésze egy nagy kemence, amelyen fürdés idején nagy kődarabok izzanak. A rájuk loccsantott víztömeg sietgő gőzzé alakul, s a család apraja-nagyja, férfi, asszony, gazda és vendég ruhátlanul élvezzi az izzadás örömeit. S mikor már a teste jól felhevült, kifut a fürdőző a saunából, végighempereg a föld hótakaróján, vagy beleveti magát a közelben levő tó jéghideg vizébe.

A családi élet a füstökunyhóban és a fürdőviskóban zajlott le. Némelyik helyen olyan hatalmas nagyságú kunyhóról emlékezik meg a néphagyomány, amelyben egész nemzetség helyet talált, s ha valaki feleséget keresett magának, nem kellett messzebb mennie, mint a kunyhó túlsó sarkába. A sauna meg egész a legújabb időkig megtartotta központi szerepét a finn élethalakításban. E szentnek tartott helyen találtak egymásra a

fiatal szívek, itt láttak napvilágot az újszülöttek, itt kerestek gyógyulást a betegek. Mert a néphit azt tartotta: „Ha sauna, pálinka, kátrány nem segít, akkor már meg kell halni.”

29. *Népi foglalkozások.* Őszi és téli vadászatra nagy társaságok verődtek össze, s ijakkal felfegyverkezve vágtak neki az őserdőnek. Sokszor heteket töltöttek egyfolytában az erdőben — mókusra, nyestre, hermelinre, rókára, borzra, medvére vadászva. Hótalpakon száguldottak a vad után, s szánkón húzták maguk után az elemózsiát. Ha medvét ejtettek el, nagy tort csaptak a „mézes-talpas” tiszteletére. Tavasz közeledtével a fókavadászat vette kezdetét. Csónakba szálltak, úgy közelítették meg a nyílt tengeren úszó jégtáblákat, s leszúrták vagy lelőtték az ott pihenő fókákat. A bátor vadásztársaságnak nem egy tagja maga is örökre ott maradt a tenger hullámsírijában.

Másik ősfoglalkozás a halászat, amelyre még ma is bő alkalom kínálkozik a tenger partvidékein és a belső vizeken. Halászat évadján egy-egy magános sziget egészen megélénkül. Halászmenedék várja a halászcsapatokat. S a halászcsapat társas életében hagyományos szabályok szabják meg kinek-kinek a teendőjét. Az egyik halat tisztít, a másik tüzet rak, a harmadik krumplit hámoz és felügyel a főzésre. Sokszor napokig élnek a halászok a maguk közös háztartási életét: mikor nagy vihar dühöng, és nem szállhatnak tengerre.

Már mai hazájukba költözésük előtt ismerték a finnek a művelő foglalkozásokat is. A földművelésben igen sokáig az égető irtást gyakorolták. Az erdőt kivágták, felégették, a hamuval megtrágyázott talajt aztán vetésre fogták. Rendesen csak egy hozadékra számítottak, a régi irtást sorsára hagyták, s mindig újabb

területeket fogtak irtásos művelésre. Ilyenkor útra kelt az egész szomszédság apraja-nagyja, hogy közös munkával végezzék az irtás nagy munkáját. A későbbi korban pedig csapatostul jártak a munkavállaló emberek, hogy erdőirtó munkára szegődjenek.

Így fejlődött ki az ősi foglalkozások körében a finnek sajátos társas életformája: a szabad munka-közösség.

30. *A népiség virágai.* Az egyszerű viszonyok közt, nehéz munkával tengődő ember megrészegült a természet pompájától, mely néhány hétre virágtakarót varázsol a földre. Lelke télvíz idején a füstöskunyhóban is megtelt mesés tarkasággal, tündéri virágdísszel, színek pompázó játékával: a valóság zordonsága elől az álmok világába menekült. S látomásait valósággá formálta: tarka-barka takarókká szőtte, amelyek egyszerű hajlékának fényt, ragyogást, színt, pompát kölcsönöztek. A finn takaró — a ryjy — apáról fiúra, anyáról leányra szállt, hozzátartozott a családi örökséghez, a kiházási-tási kelengyéhez. Népi kincs lett a ryjy: egy nép látomásai, álmai öltöttek benne látható alakot.

A sors megpróbáltatásai zárkózottá, magábahajlóvá formálták a finn embert. De a befelé forduló lélek mélyéről melódiák indultak el, búbanatos regék és dalok törtek elő: az élet- és sorsézés kiáradása. Magányos ábrándozása csobogó vizesések mellett, összejöveteleken kirobbant elbúsulása és vigadozása meghitt barátjává tette a kanelét, búbanatos dalok kísérő hangszerét. Leányhajt vagy lószórt feszített rá húrokul, később acélhúrokat pengetett rajta, térdére fogta vagy asztalra fektette: úgy sírta el rajta bánatát.

Ritvalában a legújabb időkig élt egy régi, hitregei elemekkel átszőtt népünnep, a Helka-ünnep. Pünkösöd

táján nyírfával, levéllel ékesítik a házakat, apró fenyő-ágacskákat szórnak az utcákra. Tisztességes leányzók zárt sorokban, kézen fogózva, hajadonfővel elindulnak estefelé a falu közepén levő útkeresztezésről. A menet bejárja az utcákat — énekelve a bűnbeeső, a hűséges meg a könnyenhívő leány történetéről. Így érkezik meg a Helka-hegyre, ahol a férfinép ekkorra már tüzet gyújtott. A lányok kört alkotnak, s megkezdődik a tánc. A nemek szerelmi gerjedelme, a tavasz bontakozó életsodrába való bekapcsolódás a magva ennek a népjátéknak, amelyben a nép drámai cselekmény formájában jeleníti meg a maga életakarását.

A finn nép színes látomása, búsongó sorsérzése és tevékeny életakarása a virágba boruló, küzdelmeket tartogató, az élettitkot rejtő földtől ihletődött. A finn népiséget a finn föld és a küzdelmes finn sors színezi.

31. *Vissza a földhöz.* A finn népiségnek ez az alapvető viszonyulása bomlott meg akkor, amikor a történeti fejlődés a népet elszakította a földtől. A szabad parasztok a nagy adóterhek és egyebek következtében zselléreké, nyomorúságos bérlőkké sülyedtek: robottal váltottak meg maguknak ideig-óráig egy darabka földet, s teljesen ki voltak szolgáltatva gazdáik önkényének és kiuzsorázásának. Semmi sem mutatja jobban a népiség egészséges irányból való elfordulását, mint egy 1901-i hivatalos kimutatás. E szerint a vidék háztartásai közül 110.629 (23%) gazdálkodott a saját birtokán, 160.525 (34%) bérelt birtok volt, s 206.998 (43%) élt birtok, gazdálkodás nélkül. A nemzeti megújulás vezetői felismerték a bajt, s kitűzték a politika elé a feladatot: helyreállítani az egyensúlyt a nép és a föld között.

E politikának első jelentős eredménye a bérleti te-

reületek megváltásáról szóló törvény 1918-ból. Ennek értelmében minden földbérlő zsellérember legfeljebb 10, különleges esetben 20 hektár földet igényelhetett a bérelt területből s hozzá ugyanannyi erdőséget. A házhelyes zsellér már csak 2 ha-nyi területet válthatott magához. A megváltási értéket a háború előtti, 1914-i alacsony földárak alapján szabad megegyezéssel vagy a bérletbizottság döntésével állapították meg. Az állam kívánatra magára vállalta a megváltási ár kiegyenlítését, s a kölcsönt az új birtokos évi törlesztéssel fizette vissza az államkincstárba. Ez a nagyfontosságú törvény csak a magánbirtokon levő bérletek megváltásáról intézkedett, de nemsokára nyomon követték olyan törvények, amelyek az evangélikus és görög egyházközségek papi meg kántori, továbbá az állam kezén levő hivatali birtokok bérleteinek megváltását hasonló elvek szerint rendezték.

Gondoskodás történt a bérleti viszonyban nem levő „nincstelenek” telepítéséről is. A telepítési célokra való földszerzésről a Kallio-féle 1922-i törvény rendelkezik. Ennek alapján mindazok javára, akiknek megvan a lehetőségük gazdálkodás megindítására vagy lakóház berendezésére, kényszermegváltást lehet foganatosítani magánbirtokok terhére is. E célra azok a birtokok jönnek számításba, amelyeken nem lakik maga a tulajdonos, amelyek rossz karban vannak tartva, valamint minden más 200 ha-t meghaladó nagybirtok. Annyi százalékot lehet ezekből kisajátítani, ahány száz ha-t kitesz az egész birtok — úgy azonban, hogy 5000 ha-on felüli birtok esetén ez az arányszám nem haladhatja meg az 50%-ot. A kisajátított újbirtok felső határa 20 ha művelt vagy megművelésre alkalmas föld s ugyanannyi erdőterület. Háztelkeknek csak 2 ha-ig lehet kisajátítani.

A megváltási ár megállapításában és a fizetés eszközlésében az állam segítőkezet nyújt az új birtokosnak.

Igy nyúlt bele az állam a magánvagyon sorsába, hogy a földtől elszakadt tömegeket visszaadja a társadalomnak. S valóban az új kisbirtokos osztály egyenes folytatója a finn népiség földhöz kötött, egészséges életszemléletének, záloga egy demokratikus társadalmi fejlődésnek.

32. *Munkásmozgalom.* A mai finn társadalomnak egy másik fontos tényezője a munkásság, amely a maga nagyhatású mozgalmával az egyéni munkateljesítményt, az emberi munka értékét egy új társadalmi rétegeződés zsinórmértékévé tette meg.

A XIX. század második felében alakultak az első munkásegysületek — polgári vezetéssel. Olvasóköri, dalosegyletek, játékegysületek voltak ezek, amelyekben szavalattal, énekkel, felolvasással, színelőadással, táncmulatsággal gondoskodtak a tagok képzéséről és szórakoztatásáról. A politikai szervezkedés és cselekvés terére akkor lépett a mozgalom, amikor a 90-es években a munkásegysületek közös ügyeinek intézésére megalakult a Munkásbizottság, majd a munkáspárt — a későbbi szociáldemokrata párt — amely az első időkben a szociálista törekvéseket nemzeti célokkal kötötte össze, s minden erejét az orosz elnyomás letörésére és az általános választójog kivívására összpontosította. A mozgalom azonban hovatovább mind nemzetközibb és társadalomellenesebb szellembe sodródott, különösen amióta a munkásegysületek kebelében alakult szakosztályok az erőszakos bérharcokkal, sztrájkokkal és bujtogatással a kommunista eszméknek szegődtek szolgálatába. Az 1907-ben alakult központi szakszervezet működését később kommunista üzemek

miatt meg is szüntették, s ekkor a Finn Szakegyesületek Központi Szövetsége lépett helyébe 1930-ban. Maguk a régi munkásegysületek is tovább folytatják működésüket — tisztára művelődési célkitűzéssel, mint a megindulás idején. Ma már legtöbb munkásegységnek külön székháza van, amelyekben gyűléseket, ünnepélyeket rendeznek, könyvtárakat és olvasótermeket tartanak fenn.

A munkásmozgalom eredményei közt első helyen áll a munkaviszony törvényes rendezése. A 8 órás munkanapot s a 48 órás munkahetet már 1917-ben behozták. A munkásmozgalomnak köszönhető az is, hogy a törvényhozás és a kormány minden elképzelhető eszközzel igyekszik elhárítani a munkanélküliség veszedelmét. Az állami és más közmunkákat arra az időszakra tartják fenn és oszjtják el, amikor — mint pl. télen — a magánvállalkozás nagyrészt szünetel. Ennek az elvnek következetes és céltudatos megvalósítása eredményezte azt, hogy manapság Finnországban munkanélküliség alig van.

33. *Nőmozgalom.* Ezelőtt száz esztendővel a nő még éppoly függő helyzetben élt Finnországban, mint Európa bármelyik más országában. Félig-meddig gyámság alatt állott mint hitves, a szabad foglalkozási ágak közül csak az egy szolgálóság állott nyitva előtte, művelődési igényeiről nem történt kellő gondoskodás, politikai jogokról pedig még álmodni sem mert.

A nő gazdasági, társadalmi és politikai felszabadítására csak akkor kezdenek gondolni, amikor a múlt század második felében a demokratikus eszmékkel szövetkezett nemzeti mozgalom az egész finn életet hatalmába kerítette. Ekkor támadnak az első nőegyesületek, amelyek 1884 óta szerte az országban elszaporodnak.

A női egyenjogúság gondolata gyökeret ver a köztudatban. Már az 1906-i parlamenti reform kapcsán elnyerte a nő ugyanazokat a politikai jogokat, mint a férfi. Ezzel együtt folyton javítottak a nő gazdasági jogain: a kézi iparban és a nagyiparban mind több és több nő talált elhelyezkedést — úgyannyira, hogy manapság Finnországban az ipari munkáságnak mintegy 40%-a nő. A művelődés, iskolázás terén is rohamos előretörés észlelhető a legutóbbi évtizedekben. Nagy számmal alapítanak leányiskolákat, közösisiskolákat, s mind több nő tódul az egyetemre. Manapság a középiskolai növendékeknek több mint a fele, a helsinki egyetem hallgatóinak pedig mintegy 40%-a nő. Nem csoda ilyenformán, ha az ipari és hivatali központok — a nagyvárosok — ma a szó szoros értelmében elnőiesedtek. Helsinki — az ország fővárosa — igazi nőváros, amelyben viszonylag több nő lakik, mint a földkerekségnek bármely más nagyvárosában: ezer férfire 1330 nő jut.

A finn nő azonban nemcsak a jogokból, hanem az állampolgári kötelességekből is kiveszi részét: fontos szerepet játszik a honvédelemben. Az alkotmány 75. §-a nem ismer erre vonatkozólag különbséget férfi és nő közt, hanem így rendelkezik: „Minden finn polgár köteles részt venni vagy segíteni a honvédelemben.” E rendelkezés értelmében születtek az ú. n. Lotta Svärd-egyesületek. Runeberg egyik költeményének önfeláldozó hősnőjéről vették nevüket ezek a szervezetek, amelyeknek az a céljuk, hogy a nőket hazafias szellemben neveljék s a honvédelemnek olyan ágaiban képezék ki, amelyek a női lélek sajátosságainak megfelelnek. Egyszerű egyenruhájukban mindenfelé feltűnnek ma már a finn Lották: együttmunkálkodnak a férfihonvédséggel — mint betegápolók, élmezők stb. Jól képzett

és fegyelmezett női sereg ez: felkészülnek a veszedelem idejére, hogy harcoló testvéreik s férjük oldalán ők is méltóképpen kivegyék részüket a haza védelméből.

34. *Józanság és társadalom.* Az iszákosság a múlt század eleje táján annyira elharapózott Finnországban, hogy igazi népveszedelemmé kezdett válni. Szesz-fogyasztás tekintetében Finnország Európa legelső országai közt állott. E veszedelmes népbetegség magára vonta a kormányzat és a művelt közönség figyelmét. A század derekán amerikai és svéd mintára „mértékletességi” társaságokat alapítanak, s könyveket írnak a józanságról. 1865-ben megtiltják a házi szükségletre való pálinkafőzést. Csakhogy ez mind nem sokat használt, főképpen azért, mert az ipari fellendülés a szeszes italok gyártásában és terjesztésében is addig nem sejtett arányokat ért el.

A veszedelem letörésére a 70-es évektől kezdve igazi „józansági” egyesületeket alakítanak, amelyek már nem mértékletességet, hanem teljes önmegtartóztatást hirdetnek. A józanság gondolata áthatotta a társadalmat s befolyásolta a törvényhozást. A társas összejövetelekről, a munkás- és más egyesületek házából száműzték a szeszes italokat. Az újságok nem közölték az alkoholhirdetéseket. A rohamosan terjeszkedő szövetkezeti mozgalom nem karolta fel a szeszárusítást. A szeszes italok készítését jelentékeny adóval sújtották, új szeszyarak alapítását törvényhozás útján megakadályozták. Így a szeszes italoknak kis mértékben való árusítása a vidéken majdnem teljesen megszűnt, s a városokban is jelentékenyen csökkent. Társadalom és törvényhozás közös erővel érte el azt, hogy a XX. század eleje táján európai viszonylatban Finnország fogyasztott legkevesebb alkoholt.

E fejlődés betetőzője az elvben már 1907-ben jóváhagyott, de gyakorlatilag csak 1919-ben megvalósított szesztilalmi törvény. Ez a törvény azonban több ok miatt nem volt hosszú életű. Egyfelől a társadalom egyes rétegei nem tudtak szabadulni az iszákosság rab-ságából, s csempészúton igyekeztek hozzájutni az alkoholhoz — észt hajósok közvetítésével; másfelől az államháztartás sem tudta könnyen elviselni az alkoholkereskedelemből nyert jövedelem elmaradását: így 13 esztendő múlva, 1931-ben közóhajra eltörölték a tilalmi törvényt.

Ennek ellenére a józanság ma Finnországban elevenen ható szociális tényező. A józanság gondolata nem a legutolsó helyen munkálkodik egy olyan demokratikus társas életforma megteremtésén, amely szívósan ragaszkodik a népiség hagyományaihoz, de a modernségnek minden vívmányát a népjólét szolgálatába kényszeríti. A finn demokráciának az egyéni rátermettség szabad érvényesülése és a mindenekfelett álló népjólét a vezérlő gondolata.

A GAZDAGODÁS ÚTJÁN

35. *Természeti kincsek és emberi munka.* A finn föld nem szórja túlságos bőkezűséggel ajándékait. Itt észak zordon tájain nem terem meg magától más élelem, mint az erdei és mocsári bogyo. Termő rónaságok helyett az alacsonyabb helyeken mocsár és láp terjeszkedik, a magasabb talajrész sziklás, terméketlen. Arany és más hasznos érc nem rejtőzik a hegyek méhében. De annál

bőségesebb ajándékkal szolgál a sok — mintegy 62 ezer — kisebb-nagyobb tó és a mindent borító erdőség. Hal és vad bőven kerül a finn ember asztalára. A víz és az erdő azonban nemcsak az ősi zsákmányoló életmódnak volt kiapadhatatlan forrása és lehetősége, hanem egyúttal alapja a magasabb gazdasági életberendezésnek is. A roppant kiterjedésű erdők a maguk faállományával, a folyók vízesei a bennük zúgó hatalmas energiakészlettel az ipari életnek legfőbb anyagát és eszközt szolgáltatják. Az amúgyis nagykiterjedésű vizeket csatornákkal kötötték össze egymással, a belső vizeket a tengerrel: ezek a hosszú vízi utak aztán a kereskedelmi szállításokat könnyítették meg.

A kopár, szegényes talajjal vívott küzdelemben a finn ember megacélozódott. Az edzett, kitartó nép fokozatosan művelésre fogta a földnek jelentékeny részét, s virágzó életet varázsolt a vadon erdő és a mocsár helyére. A finn település története hősi küzdelemről regél. A finn gazdának minden talpalatnyi földet új erőfeszítéssel kellett elhódítania a vadon természettől, s keserves vetését csak ritkán — legfeljebb öt évben egyszer — kímélte meg a pusztító tavaszi fagy. De azért a magányos telepítvények köré idővel tehető falvak csoportosultak. A füstös kunyhó kezdetlegességét a mesterien megépített faházak kényelme és izléses berendezése váltotta fel. A gyarapodó gazdagság, a fejlődő ipar meg a megélénkülő kereskedelem füstölgő gyárakat, hatalmas vízműveket, a természetes hátságokon kítűnő országutakat épített, vasúti hálózattal vonta be az országot, a vitorlás járművek mellé megépítette a modern gőzhajókat és azokat a híres jégtörőket, amelyekkel a finn erő még a szomszédos országok kereskedelmét is sokszor megsegíti a tenger jégpáncéljának

dermesztő hatalma ellen. Virágzó városok támadtak a tengerparton: a régi faházakat — ha az örökös tűzveszedelem el nem pusztította — lebontották, s kőpalotákat emeltek helyükön — a munka, leleményesség és gazdagság büszke hirdetőit.

36. *Földművelés.* Finnország lakóinak századokon keresztül a mezőgazdálkodás volt a főfoglalkozása, s bár újabban az ipar hatalmas lendületet vett, még mindig mintegy $\frac{3}{5}$ része él a lakosságnak a mezőgazdaság különféle ágaiból. Ezek közt legfőbb a földművelés és állattenyésztés, továbbá az erdőgazdálkodás, míg a halászat és vadászat ma már lényegesen háttérbe szorult.

A gazdálkodásba fogott föld — kertek, szántóföldek, természetes rétek és bekerített legelők — kiterjedése egy 1929-i számvetés szerint együttvéve 3,291.781 ha, s ebből 1934-ben 2,468.000 ha jut szántóföldre, 423.000 ha pedig természetes rét. A mezőgazdasági területeknek e két főformája — a szántóföld és a rét — újabban fordított viszonyú fejlődést mutat. A század eleje óta ugyanis a szántóföldek kiterjedése körülbelül egy millió ha-ral megnövekedett, a réteké pedig majdnem ugyanannyival csökkent. A magyarázat az, hogy új szántóföldnek elsősorban a réteket fogták be. A szántóföld terjeszkedése kisebb mértékben a vadon tájak felé irányul: sok mocsaras vidéket varázsoltak újabban virágzó termőföldre. Hozzávetőleges számítás szerint mintegy 5.2 millió ha a művelésre egyáltalán alkalmas föld Finnországban. Ennek a területnek ma még csak egy részét — valamivel több, mint a felét — fogta be a földművelés a maga céljaira, úgyhogy új területek művelésre fogásával is még nagy lehetőségek állanak a finn földművelés előtt.

A termőföld legnagyobb részén — több, mint a felén — széna terem, a többi termények közt első helyen áll a zab, utána következnek a rozs, árpa, burgonya, a répánövények és a búza. A termés mennyisége a gazdálkodási módszerek állandó tökéletesbülése miatt évről-évre növekszik, mindamellett különösen a rozs és a búza hozadéka nem képes kielégíteni az ország belső szükségletét.

Jellemző képet vet elénk a népjólét szempontjából a mezőgazdasági birtokegységeknek nagyság és birtoklási mód szerint való megoszlása. Egy 1929—30-i kimutatás szerint a mezőgazdasági egységek száma mintegy 287.000. Ebből 10 ha-ig terjedő kisgazdaság volt 76%, 10—25 ha-nyi kis középgazdaság 18%, 25—50 ha-nyi tulajdonképpen középirtok 4.3%, 50—100 ha-t kitevő nagy középirtok 1%, s 100 ha-nál feljebb levő nagyirtok mindössze 0.3%, azaz mintegy 800 db. A mezőgazdasági terület maga így oszlik meg: kisirtok az egész területnek 33.5%-a, középirtok 60.4%, nagyirtok 6%. A gazdasági egységek közül önálló 88.9%, a többi bérgazdaság. Finnországban tehát ma a kisebb önálló birtokok vannak túlsúlyban, azok, amelyek finn kimutatások szerint aránylag a legnagyobb hozadékot hajtják. A mezőgazdasági birtokoknak ez az egyenletességre törekvő elosztása nagyban hozzájárul a legszélesebb néprétegek anyagi jólétéhez.

37. *Allattenyésztés.* Nagy számban tenyésztenek ma Finnországban juhot, disznót, rénszarvast és legújában házi szárnyast, valamennyinél jelentősebb azonban a régi multra visszatekintő ló- és szarvasmarhateyésztés.

A ló nagy becsben álló háziállat. A finn ló a kisebb fajták közé tartozik: súlya nem éri el az öt mázsát, ma-

gassága átlag 155 cm. Erős, kitartó és fürge állat. A finn földön, ahol oly nagyok a távolságok, ahol mindeütt erdő állja útját a közlekedésnek, ahol télen bőséges havazás gátolja az előrejutást, a könnyű, edzett, fürge-mozgású finn lónak különös értéke van. Nemesítése ma állami és társadalmi kérdés. A lónemesítés ügyének előmozdítását célozzák a lóversenyek és a különféle lóbarát-egyesületek.

A szarvasmarha szintén becses állat a finn háznál. Legnagyobbrészt ma is azt a honi fajtát tenyésztik, amely a legnemesebb külföldi fajtákkal felveszi a versenyt. A finn szarvasmarha kicsiny, szarva nincs. Három alfajtája van: a nyugati fajta egyszínű — világosvörös, az északi fajta fehér, a legelterjedtebb keleti fajta pedig kétszínű — oldala vörös, háta és hasa fehér. A finn szarvasmarha edzett, kitartó, igénytelen. Jól megél az erdei legelőn is. Igen sok és nagy zsírtartalmú tejet ad.

A ló és a szarvasmarha különösen a kisgazdálkodásokban játszik fontos szerepet. Amaz a munkában hűséges segítőtársa az embernek, ez a háztartásban, a mindennapi táplálkozásban pótolhatatlan. Finnországban a kenyér, a krumpli meg a zabkása mellett a tej és a vaj a legfőbb élelmezési cikk. A tej — frissen vagy savanyítva, de sohasem felforralva — ugyanazt a szerepet tölti be a finneknél, mint más országokban a bor vagy a sör. Hogy a szesz italról a finn le tud mondani, annak a régi idők óta megszokott, kitűnő minőségű tej is egyik oka.

38. *Erdőgazdálkodás.* A finn gazdagságnak azonban igazi kincsébányája azok a nagykiterjedésű erdőségek, amelyek a Jeges-tenger mentén elterülő tundrás síkságokat és az Észak-Finnországban emelkedő kopár he-

gyeket kivéve úgyszólván az egész országot borítják. Az ország területének mintegy $\frac{3}{4}$ része erdős föld, így Finnország az erdős terület viszonylagos nagyságát tekintve Európa országai közt a legelső helyen áll, megelőzve Svédországot is. Abszolút erdőgazdagság szempontjából is csak Oroszország áll előbb helyen.

A finn erdő túlnyomórészt tülevelű fákból áll. Uralkodó fafajta az erdei fenyő, utána következik a jegenyefenyő, és csak ezután jön a nyírfa, míg a nyárfa és az égerfa szerepe az erdőképződésben egészen jelentéktelen.

Erdőgazdálkodás szempontjából különös jelentőségük van a hosszú vízi utaknak, amelyeken a kivágott fasudarak úsztatása, feldolgozó központokba, fűrésztelepekre gyűjtése könnyen és olcsón történik. S ha a vizek befagynak, és hó takarja a vidéket, akkor ott van a szánon való fuvarozás, amely megint feleslegessé teszi drága úthálózatok kiépítését.

Az erdő fáját mindenekelőtt házi szükségletre használják fel. A finn gazdának saját erdejéből kerül ki a tüzelőfája, abból építi a házát, kerítését. De más célokra is felhasználják a fát: feldolgozatlan állapotban kiviteli cikknek, ipari üzemek fűtőanyagának, forgalmi üzemek céljaira, városok építő- és tüzelőfájának stb. Mindezeknél jelentősebb az erdőtermékeknek ipari nyersanyagként való felhasználása. Az erdőből kerül ki a virágzó fűrészipar, a papíripar, a furnírgyárak, gyufagyárak és más ipari üzemek nyersanyaga.

39. *Iparosodás.* Finnországban ösidők óta üzik a kézműipar és a házi ipar különféle fajtáit. A gyáripar csak a múlt század vége óta játszik jelentős szerepet az ország gazdasági életében. Azóta az ipar — különösen képpen a gyáripar — oly fontosságra emelkedett, hogy

a lakosságnak körülbelül $\frac{1}{6}$ része él közvetlenül belőle. Jelentősebb ágai közül a tejfeldolgozó üzemek az állattenyésztésre, a faipar és papírgyártás az erdőszetre támaszkodik, az ércipar külföldről hozott nyersanyagot dolgoz fel.

A gyáripar mai méreteiről és a nemzetgazdasági életben betöltött szerepéről tájékoztathat a következő néhány számadat. A gyárak munkabéreként évenként mintegy két milliárd finn márkát — tízszer kevesebb pengőt — fizetnek ki az alkalmazottaknak. 1934-ben a gyáripar több, mint két és fél milliárd márka értékű belföldi anyagot használt fel. Ugyanakkor a fafeldolgozó ipar céljaira való favágásban és faszállításban mintegy másfél-százezer ember vett részt. A faáru- és papíráru-szállítmányok az említett évben a vasút fuvarozási bevételeinek mintegy 64%-át tették ki. Az ipari vállalkozásokba fektetett tőke újabb számítások szerint mintegy 23 milliárd finn márkára rüg.

40. *Kereskedelem.* A régi Finnországnak még a múlt század folyamán is legfőbb kiviteli cikke a kátrány volt, amely azonban a vitorláshajók háttérbe szorulásával elvesztette jelentőségét. Helyébe a faáru lépett, mégpedig nemcsak a feldolgozatlan fa, hanem a fűrészgyárak termékei is. Csupán ez utóbbiak évi kivitele meghaladja manapság a négy és fél millió m^3 -t. Egy másik fontos kiviteli cikk a papíráru. Régebben Oroszország felé irányult a finn papírkivitel, a világháború után azonban új piacról kellett gondoskodni, s ma már a finn papiros nemcsak Nyugat-Európa országaiba jut el, hanem elkerül a finn hajókon messze tengerentúli országokba, különösképpen az Amerikai Egyesült Államokba és Dél-Amerikába. A papírtermékek kivitt mennyisége megközelíti évenként a kétmillió tonnát. A

mezőgazdasági termékek körében legfontosabb a vajkivitel, amely régebben Svédország és Szent-Pétervár felé irányult, ma pedig elsősorban Angolország és Németország felé. Ehhez járul újabban a tojás- és a disznóhús-kivitel: ezekkel együtt az állatgazdaság együttes kivitele mintegy 30 millió kilóra emelkedik évenként.

A behozatali cikkek közt régebben az élelmi cikkek álltak az első helyen: gabona, liszt és gyarmatáru, továbbá a különféle ipari termékek. Ma azonban ezek a behozatali cikkek mindinkább veszítenek jelentőségükből — ma, amikor a fejlett belföldi mezőgazdaság és a fejlett finn ipar maga is csaknem teljes mértékben ki tudja elégíteni a belföldi szükségletet. Viszont folyton emelkedik jelentőségben a nyersanyagbehozatal, amelyre a virágzó gyáripárnak van szüksége.

A belső kereskedelem is virágzásnak indult. Rohamosan szaporodnak a nagy- és kiskereskedések, s a szaküzletek mellett feltűnnek már a modern áruházak is. A finn üzletekben az alkudozás úgyszólván ismeretlen fogalom. Mindenütt méltányos árak fogadják a vevőt, képtelen felértékelések nem ingatják meg a kereskedelem becsületességébe vetett bizalmat.

41. *Szövetkezeti gondolat.* A szövetkezeti gondolat Finnországban egészen eredeti, önálló módon nyilvánkozik. A százados életküzdelem tanulságaiból, a finn munkaközösség intézményéből hajtott ki, a nemzeti megújítás eszmekörében izmosodott meg, s ma már a gazdasági életnek úgyszólván minden ágát átszövi a maga kiterjedt hálózatával.

A múlt század végén kezdték tervszerűen hirdetni a hazafiak azt, hogy az alsóbb néprétegek gazdasági helyzetét minden eszközzel javítani kell, mert a gazdasági helyzet az alapja minden magasabb életformálásnak,

s mert csak biztos gazdasági talajból hajthat ki a munkás hazaszeretet. Ilyen messzetekintő nemzetnevelő célkitűzéssel indult a Pellervo-Társaság. Kidolgozta a szövetkezés formai kellékeit — szabályokat, kézikönyveket, könyvelési műveket stb. — s megindította a felvilágosító munkát. A falu lakosságát gazdatársaságokba tömörítették közös vásárlások eszközzésére: így akarták a népet hozzászoktatni a szövetkezés gyakorlatához.

1901-ben a törvényhozás jóváhagyta a szövetkezeti törvényt, s ez idő óta rohamosan születnek a szövetkezetek a gazdasági életnek különféle ágaiban. Legfőbb formái: a bevásárlási szövetkezetek, szövetkezeti pénztárak és tejszövetkezetek, de vannak gép-, tojás-, szarvasmarha-elárusító szövetkezetek is. 1933-ban a vidéken 9500 szövetkezet működött. A kicsiny tömörülések virágzó vállalkozásokká fejlődtek. S a szövetkezetek visszahatnak a gazdálkodás fejlődésére: emelik a körükbe vágó mesterségek, foglalkozások színvonalát. Különösen jó hatással vannak a tejszövetkezetek az állattartás és a tejkezelés tökéletesítésére. S mindennek felett: a szövetkezetek a munka érdekeinek legerősebb védelme a nemzetgazdaságban. Kiküszöbölik a felesleges közvetítőket, s tisztán a termelők és fogyasztók érdekei szerint rendezik a gazdasági életet.

A gazdasági javak igazságos elosztásában, széles néprétegek gazdasági helyzetének emelésében rövid múltja ellenére is sokat tett a finn szövetkezeti mozgalom. Hogy Finnország ma — a nép egészét, nem néhány ezer vagy tízezer kiváltságos helyzetét tekintve — Európa leggazdagabb országai közé tartozik, abban a föld természeti kincsei s az emberi kéz munkabírása mellett tekintélyes része van a dolgozók tömörülési képességének, a szövetkezeti mozgalomnak.

AZ ÖRÖK FINN ÉS AZ ÖRÖK EMBER

42. *Népoktatás.* Finnországban régebben az egyház gondoskodott arról, hogy minden ember megtanuljon olvasni és megismerkedjék a vallástan elemeivel. Csak a múlt század derekán kezdett a népiskola elvilágiasodni. 1866-ban adták ki az első alapvető iskolaügyi rendeletet. Ennek értelmében a községek gondoskodnak népiskolák alapításáról és fenntartásáról, de csak az ú. n. felső népiskolákról, míg az alsó népiskola továbbra is az egyház és a szülők gondjaira hárul. Kitűnt azonban, hogy az egyházi vándoriskolák és az otthoni oktatás nem képesek kielégíteni egy alsó népiskola igényeit, s így a községi felsőiskolák mindinkább maguk voltak kénytelenek az alsó iskolázásról is gondoskodni.

Jellemző, hogy Finnországban az iskolaalapítás és iskolafenntartás a legújabb időkig a községek szabad tetszésére volt bízva, hasonlóképp nem volt meg a növendékek általános iskolakötelezettsége sem. Csak 1921-ben hoztak törvényt mindkét dologról. Ennek értelmében ma Finnországban minden 7 évet betöltött gyermek iskolaköteles: köteles elvégezni a 6 osztályos elemi iskolát, s ha más iskolába nem lép, köteles még utána a 2 éves továbbképzőiskolát is kijárni. A teljes népiskola két tagozatból áll: van egy kétéves alsó és egy négyéves felső tagozata. A felső népiskola helyhez kötött, az alsó tagozat ellenben egy kerületen belül a szükség szerint változtathatja helyét. A törvény rendelkezései szerint minden községben megfelelő számú népiskolát kell létesíteni, s azokat úgy helyezni el, hogy a gyermekeknek otthonuktól az iskoláig ne kelljen 5 Km-nél hosszabb utat megtenniük. Ha az alsó tagozatban

15-nél, a felsőben 30-nál kevesebb növendék van, akkor az iskola osztatlan: egy tanító látja el mindkét tagozat oktatását. A népiskola alapítása és fenntartása a községek kötelessége, a kiadásokhoz azonban a törvényben megszabott keretek közt az állam is hozzájárul.

Már az iskolázási szabadság korában is nagy számmal keletkeztek népiskolák az ország minden részén, még inkább azonban 1921 után. Pedig nem kis akadályokba ütközik egy tökéletes iskolahálózatnak kiépítése abban az országban, ahol a magános és a kis települések a tipikusak, s ahol a községekben az egyes házak sokszor több kilométernyi távolságra vannak egymástól. Az eredmény mégis elsőrangú: Finnországban az 1930-i népszámlálás adatai szerint a 15 évet betöltött személyeknek mindössze 0.9%-a írástudatlan.

43. *Középiskolák.* A huszadik század a megelőző századtól a nyolcosztályos liceumot kapta örökségül két típusával: a klasszikus liceummal és a reálliceummal. Finnország sajátos helyzete miatt mindkét iskola-típusban a nyelvtanítás volt túlsúlyban: az anyanyelv-oktatás mellett nagy gondot fordítottak a másik hazai nyelv — a svéd, illetőleg a finn — oktatására, továbbá az orosz államnyelv tanítására, s ezekhez járult a világnyelvek közül két modern, illetőleg egy klasszikus meg egy modern nyelv. A nyelveknek ez az uralkodó szerepe lassan elmosott minden különbséget a két liceum-típus közt: a reálliceum 1914-ben hivatalosan is megszűnt s „liceum”-má egyszerűsödött. Ma a liceum az uralkodó középiskolafaj; mellette megvan még a régi klasszikus liceum is, de ez meglehetősen szűk térre korlátozódott.

Az előkészültség fokát tekintve kétféle középiskola működik ma Finnországban: a régimódi középiskola a

népiskola 4 osztályára, az újabbfajta pedig a népiskola 6 osztályára épít. Amaz átlag nyolc, emez hat osztályos. Amannak 5, ennek három alsó osztálya alkotja a középfokú tagozatot, a felső három osztály a gimnáziumi fokozatot. A klasszikus líceumban végig egységes a tanterv, csak a VI. osztálytól kezdve választhatnak a tanulók szabadon a görög és a francia nyelv közt. A líceumokban ellenben a felső tagozat már intézményesen két vagy három párhuzamos ágra szakad. A régimódi líceum felső tagozatában van egy klasszikus meg egy reális ágazat, az újfajtaéban pedig egy matematika-természettudományi, egy modernnyelvi-nemzetgazdasági meg egy latin ágazat. A középfokú tagozat a teljes középiskolának szerves része, de viszonylag már zárt műveltségi anyagot nyújt, s ezzel megkönnyíti azoknak a növendékeknek a kiválását, akik anyagi okokból vagy magasabb képességek hiánya miatt kénytelenek középiskolai tanulmányaikat megszakítani. E mellett önálló — 6, 5 vagy 4 osztályos — középfokú iskolák is létesültek.

A finn középiskolában fontos szerep jut ma a leányoktatásnak. Maga a leányközépiskola aránylag ugyan rövid multra tekinthet vissza, de teljesen utólérte fejlődésében a fiúközépiskolát. A leánylíceum 9 osztályos, s ma már gyakorló leánylíceum is van az országban. Még jellemzőbb a finn közoktatásügyre a „közös” középiskola. Finnország talán az egyetlen ország Európában, ahol a koedukáció gondolata teljes mértékben bevált: azok az iskolák, amelyekben fiúk és lányok ugyanazon tanterv és nevelő eljárás szerint tanulnak egész az egyetemi fok elnyeréséig, a legelterjedtebb és a legkedveltebb iskolafajták közé tartoznak a mai Finnországban.

Az érettségi képesítés kettős vizsgálaton alapszik. Az írásbeli vizsgálat tételét egyetemi bizottság tűzi ki: ezt a vizsgálatot az ország minden középiskolájában egy napon, ugyanabban az órában tartják meg. A szóbeli vizsgálat ezzel szemben a középiskolai hatóságok előtt folyik le. A növendékek két bizonyítványt kapnak: egyet az iskolától, egyet az egyetemi vizsgálobizottságtól.

Ilyenkor az ifjak és leányok felteszik a fehér egyetemi sapkát, s virágcsokrokkal — a lányok fehér ruhában — örömujjongva járnak be a várost — mint új egyetemi polgárok.

44. *Főiskolák.* Finnország állami egyeteme 1664-ben létesült Turkuban, a turkui nagy városégés miatt azonban 1828-ban Helsinkibe költözött át. Rendes tanszékeinek száma 89, hallgatóinak száma pedig mintegy hetedfélezer. Van ezenkívül Helsinkiben egy egyetemi színvonalú technikai főiskola, Turkuban pedig két magánegyetem: egy svéd (1919) meg egy finn nyelvű (1922). Kereskedelmi főiskola három működik az országban: egy finn meg egy svéd nyelvű Helsinkiben és egy svédnyelvű Turkuban. A hivatalnok- és újságíróképzés céljaira alakult 1922-ben egy társadalomtudományi főiskola. Nagyjelentőségű az a neveléstudományi főiskola is, amely 1935-ben létesült Jyväskylä-ben, s amely érettségizett ifjakat és nőket készít elő a népoktatás szolgálatára — tudományosabb alapon, mint a szemináriumok.

Az egyetemi ifjúság az egyetem hivatalos rendje szerint korporációkba — ú. n. osakuntákba — tömörül. Egy-egy osakunta megfelel annak a vidéknek, ahonnan a tagjai kikerülnek. Élén egy egyetemi tanár — az inspektor — áll, akit az ifjúság maga választ. Az osakun-

ták szelleme hazafias és népies. Az ifjúság ezekben a szervezetekben kezdi meg először a népért és a népnek való tevékeny szolgálat gyakorlatát. A szülőföld tudományos megismerése és a szülőföld népének felvilágosítása egyik legfőbb cél. Osakunták tagjai gyűjtögették évtizedek lelkes munkájával azokat a néprajzi tárgyakat, amelyek ma egyik legértékesebb gyűjteményét alkotják a helsinki Nemzeti Múzeumnak. De éppoly bámulatraméltó sikerrel tevékenykednek a népnyelv kincseinek gyűjtésében, kiváltképpen a népi szólásmódok felkutatásában. Bekapcsolódtak abba a népművelő munkába is, amely előadásokkal, tanfolyamok s ünnepélyek rendezésével igyekszik a falusi nép műveltségét emelni.

45. *Testnevelés és sportélet.* Finnország a testgyakorlás és a sport hazája. A régi finnek hótalpakon üzték a vadat, s evezve igyekeztek a hálnak meg a fókának a nyomába. Már a kisgyermek veleszületett ügyességgel siklik a havon, s az iskolai sí-szünetek idején az iskolásgyermek csapatostul lepik el a jó síterepeket. Az evezés szintúgy általános népi sport ma is: hiszen a szigetlakónak sokszor más közlekedési eszköz nem is áll rendelkezésére, mint a csónak.

A rendszeres testedzés és sport azonban csak az újabb időben kapott lábra — svéd és német mintára. A múlt század végé felé alakult ki — külföldi hatások eredeti egybeolvasztása útján — a Heikel Viktor nevéhez fűződő „finn” testedző-rendszer, amely mind a mai napig alapja a finn férfitornának. Ugyanabban az időben keletkeztek az első sportegyesületek is, amelyek 1906-ban tömörültek a Finn Testedző- és Sportszövetségbe. A női torna és női sport már kezdettől fogva külön utakon haladt a Finn Nők Testedzőszövetségének (1896) irányításával. Björkstén Elli a svéd Ling-

módszer merevségét és élettelenségét könnyed mozdulatokba oldotta fel, s az így keletkezett finn női torna már az 1912-i stockholmi olimpiai versenyeken magára vonta az egész világ figyelmét. Azóta a finn tornának és sportnak számos ága világhírnévre tett szert a nemzetközi versenyeken. Különösen a távfutás, a különféle dobások, a birkózás, a téli sportok közül a sízés meg a korcsolyázás azok, amelyekhez a finneknek különleges képességeik vannak.

A sport nagy embertömegeket képes megmozgatni Finnországban. 1936-ban a szervezett tornászok és sportolók száma 130.000-re emelkedett. A külső terjeszkedéssel egyidejűleg azonban már a hanyatlás szelleme is felütötte fejét a sportélet belső világában. A sportegyesületekben káros szakadás következett be. Először a női testedzőszövetség oszlott meg. Nagyobb kihatású ennél az, hogy 1919-ben a szociálista sportolók kiváltak a férfiszövetségből, s megalapították a Munkás Sportszövetséget, amely komoly, elismerésreméltó munkát végez befelé, de mivel minden közösséget megtagad a polgári sportszervezetekkel — még a külföldön való képviselőlet dolgában is: károsan befolyásolja az oly szépen nekilendült finn sportélet fejlődését.

46. *Iskolánkívüli népművelés.* A nép szellemi igényeinek kielégítéséről a szabad népművelésnek több formája gondoskodik.

Legrégibb módja a vidéki előadások, felolvasások rendezése, amelyeknek eszméje az egyetemi ifjúság köréből indult ki. Ma már ezt a munkát külön állami szerv, az Állami Előadási Bizottság (1919) irányítja.

Évtizedek óta népkönyvtárak létesülnek mindenfelé. Ezeknek ügyét a Népművelő Társaság (1874) igyekszik előmozdítani azzal, hogy népszerű műveket ad ki, s

jegyzékeket szerkeszt a népművelés céljaira alkalmas könyvekről. A népkönyvtárak ügyének gondozására 1910-ben külön társaság alakult, a Finn Könyvtár-Egyesület. 1928-ban törvényt hoznak a népkönyvtárakról, s ennek alapján megszervezik az Állami Könyvtárhivatalt, amelynek az a feladata, hogy a népkönyvtárakra felügyeljen, s azok rendszeres állami támogatását intézze.

A felnőtt ifjúság felé fordul a régi gyökerű ifjúsági egyesület. Egy falusi fiú — Hietanen János — aki Vaasa város liceumában járt iskolába, Snellman írásainak ösztönzésére s a saját leverő tapasztalatainak hatása alatt 1881-ben egy újságcikk-sorozatban vetette fel az ifjúsági egyesület eszméjét. Szomorú képet festett a falusi fiatalság akkori életéről, kedvteléseiről: a kártyázás, éjtszakázás, ivás és verekedés virtusáról. E rossz szokások kiirtására s a hazafias szellem ápolására az ifjúsági egyesülés magasabb eszményeit állította kora fiatalsága elé. S ettől az évtől — 1881-től — kezdve meg is születnek az első egyesületek, amelyeknek központi szervezete 1897 óta a Finn Ifjúsági Szövetség lett.

Tíz évvel fiatalabb intézmény az ifjúsági egyesületnél a népfőiskola, amilyen ma 54 működik az országban. A hathónapos tanfolyam idején a hallgatóság tanítóival együtt internátusban lakik. Nők és férfiak — leginkább 18—20 évesek — közösen vesznek részt a tanfolyamon. Főképp a falusi paraszt- és kisgazdakosság körében dolgoznak sikerrel ezek a népfőiskolák, amelyek 1925, illetőleg 1930 óta törvényben megszabott módon és mértékben államsegélyt húznak.

A városok és iparvidékek munkásságának igényeihez szabták a munkásfőiskolákat. Ezek ugyan távol tartják magukat a népfőiskolák vallásos és hazafias

szellemétől, de a tudomány szellemével való érintkezés és a társadalmi kérdésekkel való tárgyilagos foglalkozás mégis csak megértőbbé teszi a tanfolyamon résztvevő munkásokat a nemzeti ügy iránt. Itt a tanítás nem állandó, mint a népfőiskolákon, hiszen a munkáság csak néhány szabad óráját használhatja fel az önművelésre. 1899-ben alakult az első munkásfőiskola, s ma már 39 működik az országban, amelyek azzal a feltétellel, hogy nem szolgálnak pártcélokat, állami segílyt élveznek.

A népművelés legújabb formáját az ú. n. tanulmányi társaskörök alkotják. Ezek a legkülönbözőbb tanulmányi és önművelési célokból alakultak. Előzőjük a régi olvasóköri meg azok a házi iskolák, amelyekben egyetemi hallgatók és mások az iskolázatlan felnőtteket oktatták. 1902-től kezdve rendeznek a felnőttek tanulmányainak elősegítésére ú. n. polgári vizsgálatokat. S e vizsgálatokra való közös előkészülés teremtette meg az első igazi tanulmányi társasköröket, amelyek 1920-tól évi államsegélyt húznak.

Ilyen sokféle szervezet és alakulat működik ma Finnországban az iskolán kívül, hogy a nép művelődési színvonalát minél magasabb fokra emelje. S a népművelés eredményességét legjobban az a tény mutatja, hogy ma a finn paraszt egyike a világ legműveltebb, legfelvilágosultabb, legértelmesebb parasztjainak, aki mezei munkája után tiszta szellemi szórakozásban leli örömét.

47. *Ruotsalainen, a vallásos ember.* A finn lélek magábahajló. Időnként mélyről fakadó vallásos ébredések kerítik hatalmukba. A külföldi pietista-mozgalmakkal sok tekintetben rokonok ezek, de annyi bennük a sajátos finn vonás, hogy — legalábbis legtisztább

formájukban — eredeti finn mozgalomnak tarthatjuk őket.

Ruotsalainen Pál (1777—1852) nevéhez fűződik a legjellegzetesebb vallásos ébredés Finnországban. Ruotsalainen a nép egyszerű gyermeke volt, szegény falusi parasztgazda, akinek házában állandó vendég volt az éhség, s akinek olykor-olykor az erdő mókusától kellett kölcsönt vennie.

Emberi nagysága mélységes vallásos élményeiben, Istennek személyes megtapasztalásában rejlik. Nem könyvből s nem egyházi szónoklatokból szívta magába a vallásosságot, hanem belső harcból támadt nála a megbizonyosodás Isten létéről és a maga kicsiségéről. Egész élete egy nagy tanítás volt: Isten nagyságáról, hatalmasságáról s az ember elesettségéről, egyben a megingathatatlan bizalomról a legfőbb hatalom iránt. Ruotsalainent semmi sem háborította fel jobban, mint az öntetszelgés és önelégültség. De semmi sem indította gyöngédebb részvétre, mint a lelki vigaszra áhítózó lélek látása. S ha az előbbi esetben gúny és kemény szavak lángoltak fel belőle, az utóbbi felé a hit bizonyossága, a kegyelemről való bizonyosságtevés áradt egész lényéből. Ez a hitbeli halálos komolyság, amely egyfelől a lelki gyöngédség kisugárzásában, másfelől a gombaságig fokozódó egyeneslelkűségben nyilatkozik meg, rányomta bélyegét Ruotsalainen minden életnyilatkozatára.

A nép úgy tekintett rá, mint csodatevőre, mint felsőbb hatalomra. A messze földről érkező látogatonak már az arcáról leolvasta, hogy útközben gyakran nézgette a faágakat kétségbeesésében; egy asszonyéról azt, hogy életében kevés eleséget, de annál több verést kapott. A lélekismeret, az emberi együttérzés meg a belőle

kiáradó Isten-bizonyosság vezetőjévé tette a környék népének. A hitbeli ébredés csakhamar egész Észak-Savo és Észak-Karjala területére elterjedt, két mélylelkű pap — Lagus és Malmberg — közvetítésével pedig Pohjanmaa-ba is átcsapott. A felébredtek régimódi sötét nemzeti viseletben gyűltek messze vidékről az összejövetelekre: felolvastak, énekeltek és rövid beszédekert mondtak saját lelki ügyeikről.

48. *Lönnrot, a művelődés apostola.* A vallásos finn ember világtól elfordulása azonban sohasem ment annyira, hogy hátat fordított volna a földi lét, az emberi művelődés értékeinek.

A művelődésnek volt szerelmese Lönnrot Illés (1802—1884), a finn kultúremlő típusa. Egész élete egy nagy erkölcsi parancsnak való engedelmes kiteljesedés volt. A nép legalsó rétegéből emelkedett fel szorgalma és munkája révén, de sohasem feledte a lentről hozott kincseket, sem az együtt szenvedett éhséget, nyomorúságot. Az ünnepelt egyetemi tanár, akinek híre messze elszállt hazája határain túl, élete végén szülőfalujának — Sammattinak — egyszerű népe közt telepszik le, s jótékonyági intézményekkel, orvosi és lelki tanácsal atyai jötevője lesz a környék szegényeinek. Lönnrot egész életét egy nagy erkölcsi feladatvállalás mozgatta: felmutatni azt az örök értéket, amely nem ismerve, nem becsülve, útszéleken, falusi öreg emberek emlékezetében él csak, de amely méltó arra, hogy a kunyhóból bevonuljon a palotába, s tartalmat adjon egy nemzet magasabb törekvéseinek.

Ennek a kincsnek mentéséhez szerencsésen egyesült Lönnrotban az erkölcsös emberrel a művész-érzékű ember. Csak aki maga is áhítatos gyönyörűséget érez a verssé formált szépnek hallatára, csak az lehetett ké-

pes arra, hogy minden szabad percében, orvosi és irodalmi gondjai között annyi népverset jegyezzen össze a közvetlen forrásból, megérezze a szétszórt változatok közt a belső egységet, s megkísértse a töredékes változatokból helyreállítani az ősi finn népeposzt. A mintegy 65 ezer verssorra rúgó, maga feljegyzette népének közt válogatott, a népénekesek hangján átmeneteket, kapcsolórészeket költött: így állította egybe a finn népköltészet világhírű remekművét, a Kalevalát.

Lönnrot tudós is volt: vállalt életfeladatát következő munkarenddel, óriási munkabírással valósította meg. Már zsenge gyermekkorában a könyv volt leghűségesebb barátja. Ha nem volt ennivaló a szegényes otthonban, a kis tudós kapta könyveit, felmászott a legközelebbi fára, s éhségről, bajról felejtkezve elmerült olvasásukba. Tudós volt, aki ifjú- és férfikorában az élet javaival nem törődve mezítláb, rongyos ruhában járta a messze karjalai tájakat, hazája határain is túl, a legnagyobb megpróbáltatásoknak kitéve — azért, hogy nemzete multjának ragyogó bizonyosságait, a Kalevala-énekeket összegyűjtse. Tudós volt, aki évtizedek íróasztali és gyűjtő munkájával megalkotta a finn tudományosságnak máig is legnagyobb szótárát, a hatalmas — több, mint kétszázezer szóadatot magában foglaló — finn-svéd szótárt.

A finn művelődés nagy alakjaiban szinte minden van valami Lönnrot csodálatos lényéből: valami a népi műveltségjavakért való munkavállalásból, a szorgalmas gyűjtögetésből, a költészet szent ihletettségéből.

49. *A Kalevala naiv művészete.* 1835 február 28-án írta alá Lönnrot a Kalevala első kiadásának előszavát, s ezt a napot azóta mint a nemzeti irodalom születésének napját minden évben megülik a finnek. A második,

bővített, végleges szövegű kiadás 1849-ből való. A hatalmas népköltemény 50 énekből s összesen több, mint 22 ezer sorból áll. A világ teremtésével kezdődik, s a keresztyén hit beáradásával zárul. A főcselekmény két finn törzs kapcsolatait tárgyalja háború és béke idején. Békében az érintkezések főképp vendégeskedésre, leánykérésre szorítkoznak; háborúskodás idején a harc a szerencsét hozó, csodás Sampóért folyik, mely a küzdelemben széttörik, s darabokban hull a tengerbe. Az elbeszélésnek eme főágába aztán sok mesei, igéző, legendaszerű és lírai elem szövődik.

Meseszövésében szabadon szárnyal a naiv képzelet. Emberek sassá változtatják magukat, s repülnek a levegőben. Vagy kígyóvá, s keresztülúsznak a folyón. Csodafák nőnek, melyeknek koronája az égbe nyúlik. Csodás madarak szállonganak: egyik szárnyuk a vizet sepri, másik az eget hasítja. A holdat és a napot elrabolják, s egy sziklás hegy mélyébe rejtik. De a gyermeki elképzelések mellett a Kalevala valóságos képét fest a természetről és az emberről. Elénk varázsolja a finn tájat számtalan tavával, folyójával és vízesésével, növényzetével és állatvilágával. A finn népről mintázott arcképei pedig a maguk valóságosságával, örök finn vonások meggrajzolásával egyenesen utólérhetetlenek.

Väinämöinen, a fenkölt lelkű hős, minden tetteivel népe javát szolgálja. Komoly és meggondolt. Benne nyilatkozik meg legjobban a szellemi törekvések után való örök finn vágyakozás — a szó, az ige erejében való végtelen bizakodás. Ő találta fel a kantelét, s maga annak legkiválóbb mestere, népének nagy énekese és tudósa. Ilmarinen ügyes kovács, fáradhatatlan munkás: a gyakorlati finn ember. Lemminkäinen büszke harcos,

délceg, bátor, kalandkereső hős, kérkedő, könnyelmű vitéz, női szívek bolondítója, anyjának gyöngédérzésű gyermeke. Kullervo alakján a tragikum sötét felhője borong. Óriás-erővel, hősi szívvel bír, de rabszolgaságba születik, s a sors kegyetlen rendelése folytán bosszúálló, mindent romlásba döntő átkos hatalommá válik. Aino, a bájos, gyöngéd hajadon, az örök nő mintaképe: szívének érzelmei és a kötelesség parancsa közt törik össze. Pohjola szüze épp az ellentéte: szépségének híre messze vidékre elszáll; tevékeny és önálló, de egyben ravasz, szeszélyes és szívtelen. Louhi, Pohjolának hatalmas asszonya, eszes és tevékeny, férfias, uralkodnivágyó, a gazdagság és hatalom kergetője. S ott vannak a felejthetetlen anyaképek: Kullervo anyjának ragaszkodása bűnös fiához s Lemminkäinen anyjának csodákat művelő szeretete.

A Kalevala alakjaiban a finn nép örök vonásai vannak naiv igazsággal megformálva: a komoly megfontolt-ság, az álmodozó költőiség, a hétköznapi munkás serénység, a gyöngéd szívesség, a féktelen szilajság és a sötét dac. (A Kalevalát Vikár Béla fordította magyarra.)

50. *Kivi, az író.* Akinek nevéhez a finn prózai nyelv s egyáltalában a finn irodalmi élet megteremtése fűződik, egy szerencsétlen sorsú ember volt: Kivi Elek (1834—1872).

Kivi egy szegény falusi szabónak volt a gyermeke, s bár egész életében úgy emlékezett vissza a szülői házból eltöltött évekre, mint életének soha vissza nem térő, boldog idejére, már ekkor megtanulta a szükségét. Az éhezés és rongyoskodás innen kezdve egész életén elkísérte. Nagy nélkülözések árán végzi el a középiskolát, s egyetemi hallgató korában már tollából akart

megélni. A nélkülözés a finom idegrendszer korán megátadta, s fiatalon elborult elméje. Mint gyógyíthatatlan elmebajos egyik testvérének gondozása alatt élte le utolsó éveit azon a kis birtokon, amelyet a szomorú sorsú nagy embernek szülőfaluja ajándékozott.

Kivi kitűnő ismerője a finn népéletnek. Már gyermekkorában órákhosszat elandalgott a csörgedező víz-esések mellett, suttogó erdők mélyén. Áhítattal szívta magába azokat a regéket, amelyeket öreg emberek ajkán csüngve oly sokszor elhallgatott iskolai szünidőben — magányos padlásszobájában. Homérosszal, Cervantesszel, Shakespearerrel társalkodott szabad idejében, s a nagy szellemekkel való érintkezés tanította meg arra, hogy saját látásait önállóan formálja meg. Az akkori parasztelelet senki nála hübben, találóbban nem rajzolta. Minden irányzatosság nélkül — fény- és árnyoldalaival együtt — állítja elénk a finn paraszteleletet, a finn típusokat és a finn sorsot.

Legkiválóbb alkotása egy sajátos regény: „A hét testvér”. Hét rakoncátlan fiú sorsa elevenedik meg előttünk. Mind külön, zárt egyéniség, de mindegyikben egyformán él valami vad vágyakozás a szabadság, a társadalmi s műveltségi béklyóktól meg nem nyomorított élet után. Már mint meglett ifjak ráadják magukat mégis a tanulásra, de a kántor kíméletlen szigorúsága s még inkább közös leányeszményükben való csalódásuk nagy elhatározásra bírja őket: ott hagyják a falut, ott elárvult házukat, az erdő mélyén ütik fel tanyájukat, élik a szabad életet, kaland váltogatja a kalandot életükben, míg végül erdei kunyhójuk porrá ég, kilenc év önszámkivetése után rakoncátlan természetük lehiggad, megelégedik a féktelenség képzelt szabadságát, s visszatérnek meglett, érett gondolkozású férfiakként a

társadalomba, amelynek megelégedett, munkás tagjaivá válnak. Ki ne ismerné fel a mese száraz vázából is a finn sors nagyszerű szimbolumát: szilaj rakoncátlansággal ágaskodni a szabadság nevében a művelődés megkötöttségei ellen, de aztán lehiggadtan beletörni s tevékeny tagjává szelidülni a rendezett társadalmi életnek.

A finn véralkat mélyén tomboló ősi szilajság a nyugati művelődés jármába szelidült!

51. *Gallen-Kallela, a festő.* A finn képzőművészet is azokon a nyomokon indult útnak, amelyeket a Kalevala és Kivi költészete jelölt ki. Legnagyobb alakja, Gallen-Kallela Akseli (1865—1931), legkiválóbb alkotásaiban Kalevala-motívumokat formált színekké s alakokká, illusztrálta a Díszkalevalát, megvalósítatlanul maradt kedves terve volt egy Nagykalévala-illusztráció, s rajzokkal, mély együttérzésről tanúskodó vázlatokkal látta el a Kivi-féle Hét testvért is.

Gallen-Kallela a naturalista felfogás hívének mutatkozott első alkotásaiban. De ezt a felszínes szemléleti és ábrázoló módot csakhamar önálló irányban mélyíti. Ezentúl is gyűjtögeti vázlatkönyvébe szorgalmasan a népi arcokat, a népi szerszámokat, falusi, érintetlen tájakat, de most már nem külső exotikumot lát bennük, hanem saját viharzó lelkének, visszaszorított indulatainak, szellemi arisztokrata-voltának, messze-vágyakozásának megjelenítőit. A naturalizmus így fejlődik nála sajátos galleni stílussá, ahol a valóságos színek és formák mögött belső feszültség szikrázik. Ebben a romantikus-drámai korszakában érte el a művész fejlődése csúcát, itt alkotta a legmaradandóbbat. De már itt kezd jelentkezni a szimbolum és a diszitmény szerepe, amikor a főalak egy eszmény, egy életviszonyulás hordozójává egyszerűsödik, a háttér pedig e lelkiség kísérő-motívumává.

Előttünk van az Aino-rege című hármasképe: az öreg, nagyszakállú Väinämöinen és a bájos Aino története — az udvarlás jelenetétől kezdve a tenger habjaiban való menedékkeresésig. Megelevenedik előttünk a finn erdő a maga dús talajnövényzetével, regei hangulatával. Ott csillog a finn tóvidék átlátszó víztükrével, a vízből kiemelkedő zöldelő szigetekkel. Väinämöinen csónakja a maga egyszerű, nemes formájával úgy hat, mint üzenet a hősi világból. A képet a hajnal szüzi levegője, áttetsző tisztasága, üde színharmóniája lengi át: víz és levegő és a menekülő leány kibomlott haja, tündéri alakja valami áttetsző, költői varázsba olvad, ahol a természet és az ember eggyé válik. Ainóban a finn nő bája, Väinämöinenben a férfi komolysága s eszményekért lelkesedése van megformálva. S milyen mélyen emberi az egészből kiáradó tragikum: a bölcse-ség karjai közül kisiklik a szépség, az eszmény — visszaolvad a természet nagy egészébe, amelyből az emberi elme erőszakosan különválasztotta.

52. *Sibelius, a zeneművész.* Sibelius Jean (1865—), a legnagyobb finn zeneköltő, első műveiben maga is a Kalevalából merített ihletet, motívumot. Első diadalát 1892-ben aratta Kullervo-szimfóniájával. A hazai motívum s a szellemes feldolgozás oly hatást keltett, hogy benne mindenki az új, izmos „finn zenét”, szerzőjében a nagy „finn” zenészt üdvözölte. A Kullervo-szimfóniát más hasonló tárgyú és felépítésű darabok követték, amelyekben Sibelius egy önálló nemzeti programzenének vetette meg alapját. Nem használta fel műveiben a népi dallamokat a maguk változatlanságában, hanem önálló, egyéni dallamnyelvvvel igyekezett műveinek finn színezetét elérni. Nagyvonalú egyszerűsége, archaizáló stílusa mindamellettt mély rokonságot mutat a régi finn népdallamokkal.

A kalevalai világot későbbi alkotásaiban sem hagyta el teljesen, mégis a századforduló után fordulat állott be művészetében. A nemzeti programmmuzikától mind határozottabban kezdett eltolódní az egyéni szimfónikus zene felé. Alkotott ugyan más téren is mesterműveket — szimfónikus énekeket, színpadi dalműveket és egyebeket — de e korbéli munkásságának súlypontja mégis az abszolút zene műveire tolódot el. Ezek közé tartozik a *Voces intimae* hegedűquartett s mindenekelőtt a hét szimfónia, amelyek legszebben mutatják a művész fejlődését a színes festőiségtől a tiszta zenegondolatig, a romantikus stílustól a klasszikus felfogásig.

Sibelius korszakot alkotott a finn zenében, bár nem teremtett iskolát a szó szoros értelmében. Az egyéni és nemzeti eredetiségre törekvés az ő fellépése óta vált általánossá a finn zenevilágban. A világ zeneművészetében pedig Sibelius épp a maga semmiféle irányhoz, iskolához nem sımuló, sajátos, eredeti, önálló egyéniségével vívott ki magának és a finn zenének előkelő helyet.

*

A finn szellem nagy alkotásaiban az egyéni teremtőerő és az örök emberi ölelkezik egymással és az eredeti finn sajátossággal. Azzal a sajátossággal, amelyben a finn föld és a finn nép mélységes szövetkezése testesül meg. Azzal, amelynek hű szimboluma a finn lobogó. Fehér alapba ültetett kék kereszt! A fehér — Észak havának csillogó tisztasága, a kék — az Ezertó ábrándos mélysege, a kereszt — Nyugat világrendje. A finn szellem ezekben a jegyekben teljesedett ki hazájában s ez alatt a lobogó alatt lépte át a finn határt, hogy hódító útra induljon a világ minden tája felé.

IRODALOM

Bevezetések a finnség ismeretébe.

1. *Szinnyei József*: Az ezer tó országa. Budapest, 1882. Ezt a könyvet még ma is haszonnal forgathatja az, aki a régebbi finn életmód iránt érdeklődik.

2. *Öhquist János*: *A finnek művészete*. Budapest, 1911. Az építészet, festészet, szobrászat és iparművészet története — képekkel. A magyar szövegező nem egyszer elferdítve adja a neveket.

3. *Bán Aladár*: *A finn nemzeti irodalom története*. Budapest, 1926. A szerző külön tárgyalja a népköltést és a műirodalmat, s a finn nyelvű irodalom mellett kiterjeszkedik a svéd nyelvűre is. Összeállítja a magyarra fordított irodalmi művek jegyzékét.

4. *Finnek, észtek*. Budapest, 1928. A testvérországokat megjárta magyar szakemberek írásai Finn- és Észtország természeti, gazdasági, szellemi viszonyairól és történetéről.

5. *Kodolányi János*: *Suomi, a csend országa*. Budapest, 1937. Az író könnyed útirajz formájában mondja el finnországi élményeit s találó képet fest a mai finn társadalmi és szellemi élet néhány jellegzetes vonásáról.

6. *Zsirai Miklós*: *Finnugor rokonságunk*. Budapest, 1937. A képekkel díszített munka tekintélyes helyet szentel a finn viszonyok ismertetésének. A könyvnek idevágó fejezetét is a tudós pontosság s a könnyed előadás jellemzi. Részletes bibliográfia van benne.

Segédeszközök a finn nyelv tanulásában.

7. Budenz József—Szinnyei József: *Finn nyelvtan*. Budapest, 1926⁹.

8. Szinnyei József: *Finn-magyar szójegyzék*. Budapest, 1926³.

9. U. a.: *Finn olvasókönyv*. Budapest, 1922⁶.

10. U. a.: *Magyar nyelvhasznítás*. Budapest, 1927⁷. A 7—10. alatt felsorolt művek régóta bevált segédeszközei az egyetemi oktatásnak.

11. U. a.: *Finn-magyar szótár*. Budapest, 1884. A népköltészet szókincsének feldolgozása miatt ma is becses.

12. Gy. Weöres: *Magyar- finn zsebszótár*. Helsinki, 1934. Kisebb igényű szótár, de jó szolgálatot tesz a Finnországban járó- kelő magyarnak.

13. A. Rosenqvist: *Lehr- und Lesebuch der finnischen Sprache*. Leipzig, 1934². Gyakorlati finn nyelvtan; az olvasmányi rész a finn föld, a finn nép és a finn szellem ismeretébe vezet be.

14. P. Katara: *Finnisch-deutsches Wörterbuch*. Porvoo, 1925. A modern finn szókincs megbízható kéziszótára. A finnül tanulóknak nélkülözhetetlen.

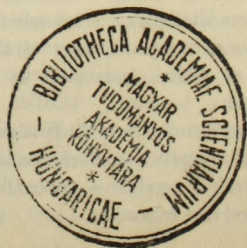
Finn nyelvű összefoglaló művek.

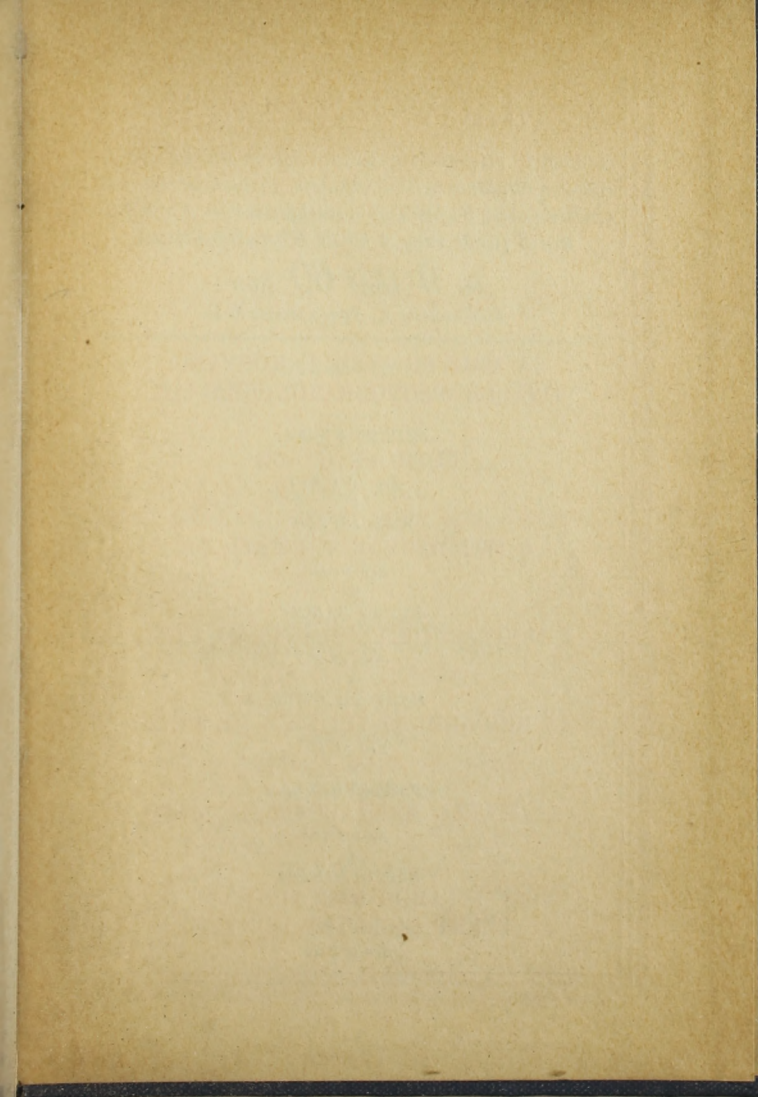
15. *Suomi. Maa, kansa, valtakunta*. I—III. Helsinki, 1923—1925. Nagy képes díszmunka. Szakemberek bemutatásában kapjuk Finnország természeti, népi és társadalmi viszonyainak, továbbá az állami, gazdasági és szellemi élet különféle ágainak rajzát.

16. *Suomen kulttuurihistoria*. I—IV. Jyväskylä-Helsinki, 1933—1936. Az anyagi és szellemi művelődés egyes ágainak története időrendi korszakok szerint — szakemberek tollából. Minden kötet végén irodalmi felsorolás.

TARTALOM.

	Lap
A föld és a nép	3
Az állami önállóság felé	8
A szláv tenger örvényében	23
Műveltség-harc	33
Társadalom és demokrácia	43
A gazdagodás útján	52
Az örök finn és az örök ember	61
Irodalom	78

MAGYAR SZEMLE

A magyar értelmiség közérdekű folyóirata, az ország egyetlen általános jellegű szemléje. Bethlen István gróf elnöklete alatt, Szekfű Gyula szerkesztésében. Előfizetési ára 6 füzött vagy 4 kötött Kincsestár-kötettel

évi 9 pengő 60 fillér

Kiadóhivatal: V., Vilmos császár-út 26

„A MAGYAR SZEMLE KÖNYVEI“ ÖNÁLLÓ NAGYOBB MÖNOGRÁFIÁK

SZEKFŰ GYULA

BETHLEN GÁBOR

Ára 12 P 80 f

*

WEIS ISTVÁN

A MAI MAGYAR TÁRSADALOM

Ára 10 P

*

HÓMAN BÁLINT

A MAGYAR TÖRTÉNETÍRÁS ÚJ ÚTJAI

Ára 15 P

*

HORVÁTH JÁNOS

AZ IRODALMI MŰVELTSÉG KEZDETEI

Ára 11 P

*

FARKÁS GYULA

A „FIATAL MAGYARORSZÁG“ KORA

Ára 11 P

*

BABITS MIHÁLY

„AMOR SANCTUS“

SZENT SZERETET KÖNYVE

Ára 9 P 20

JULIER FERENC

„1914—1918“

A VILÁGHÁBORÚ MAGYAR SZEMMEL

Ára 10 P

*

GRATZ GUSZTÁV

A DUALIZMUS KORA (1867—1918)

Ára két kötetben 22 P

A FORRADALMAK KORA (1918—1920)

Ára 8 P 80 f

*

GENTHON ISTVÁN

AZ ÚJ MAGYAR FESTŐMŰVÉSZET
TÖRTÉNETE

Ára 11 P

*

HORVÁTH JÁNOS

AZ IRODALMI MŰVELTSÉG MEGOSZLÁSA
MAGYAR HUMANIZMUS

Ára 9 P 60

*

Előkészületben

NÉMETH GYULA ÉS MUNKATÁRSAI

ATILA ÉS HÚNJAI

*

LAKY DEZSŐ

CSONKA HAZÁNK ÉS NÉPE

A MAGYAR SZEMLE KLASSZIKUSAI

HORVÁTH JÁNOS

MAGYAR VERSEK KÖNYVE

Ára 9 P 60

